

litin kunta

Hyvinvointikertomus 2021-2025

Ihastu Iittiin!

Palveluvaliokunta 18.11.2025

Hyväksytty kunnanhallituksessa xx.xx.20xx

Hyväksytty kunnanvaltuustossa xx.xx.20xx

1. JOHDANTO

litissä hyvinvoinnin edistäminen on näkynyt kunnan strategisessa suunnittelussa ja tavoitteissa. Useat valtuustokauden tavoitteet tukevat hyvinvoinnin edistämistä. Hyvinvoinnin edistäminen on tietoon perustuvaa ja suunnitelmallista vaikuttamista hyvinvointiin ja sen osatekijöihin, kuten elinoloihin ja ympäristöön, elintapoihin ja elämänhallintaan, osallisuuteen sekä palvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen. Kunnan hyvinvointityön avulla voimavaroja pystytään kohdentamaan myös hyvinvointierojen kaventamiseen. Hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden ja keskeisten kumppaneiden sekä asukkaiden kanssa. Mennyttä valtuustokautta voidaan sanoa muutosten kaudeksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen (Sote-uudistuksen) jälkeen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuulunut sekä kuntien että hyvinvointialueen tehtäviin. Kuntien ja hyvinvointialueiden on lain mukaan myös tuettava toisiaan hyvinvoinnin edistämässä. Valtuustokauden aikana yhteistyötä on rakennettu kuntien ja hyvinvointialueen välillä, joskin siihen on vaikuttanut hyvinvointialueen rakentumisprosessi ja taloudelliset haasteet. Jotkut toimivat mallit kuntien ja hyvinvointialueen välillä lakkasivat olemasta vuoden 2023 aikana tekijöiden puutteessa tai toimintatapojen muuttuessa. Toisaalta litissä hyvinvointityöhön samalla panostettiin, ja 1.9.2023 organisaatiouudistuksen myötä muodostettiin oma hyvinvointipalvelujen toimiala.

Hyvinvointikertomus tulee tehdä kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä tulee päivittää vuosittain osana kuntasuunnittelua. Hyvinvointikertomus on lakisääteistä. Terveydenhuoltolaki (1326/2010, § 12) velvoittaa kunnat valmistelemaan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa.

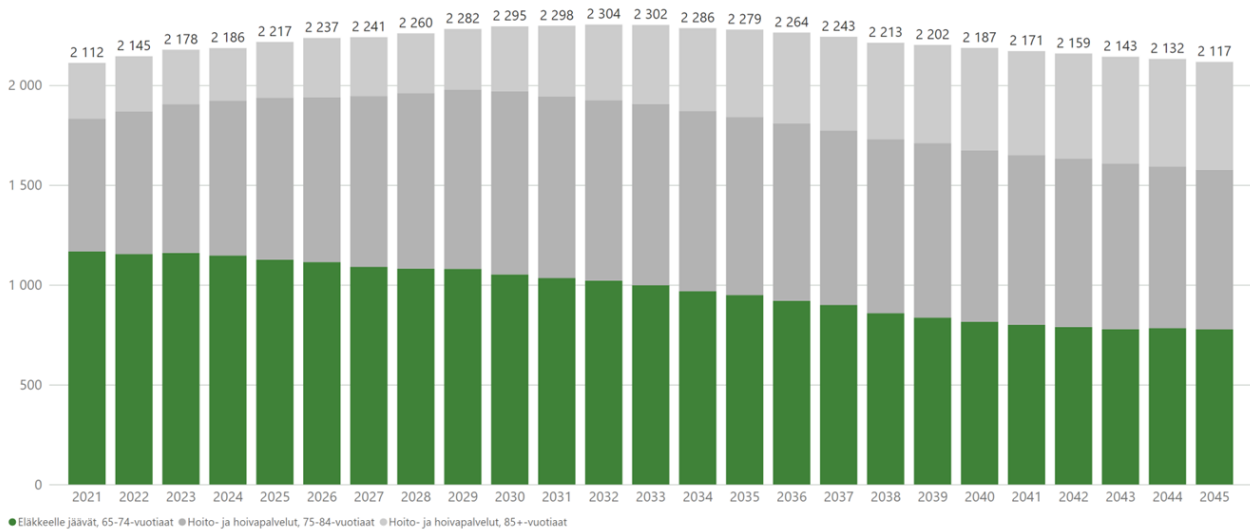
Kuvassa on esitetty THL:n kuvaus hyvinvointikertomuksen prosessista

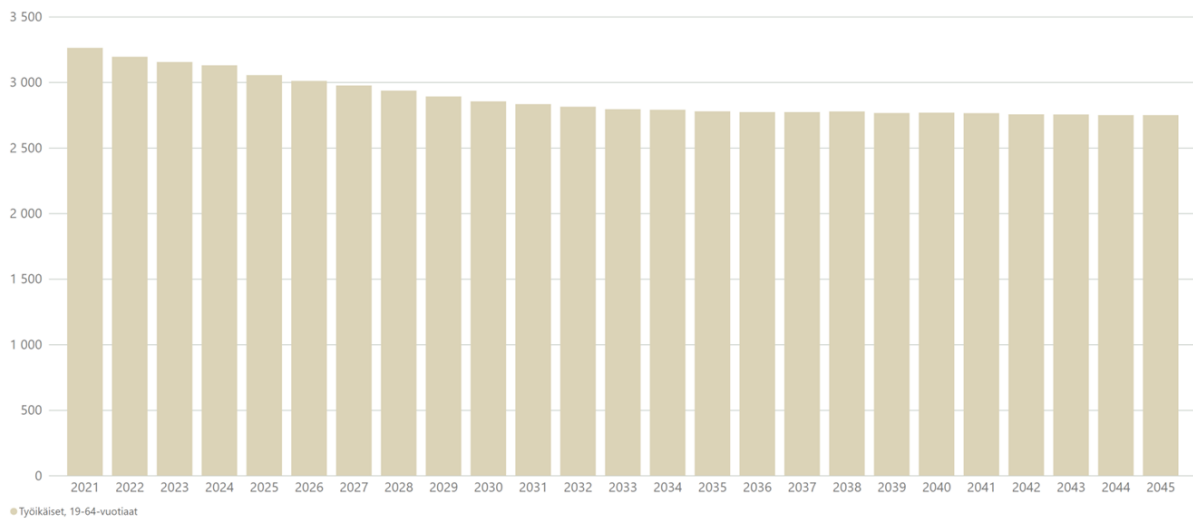
Tämä hyvinvointikertomus sisältää nostoja iittiläisten elämänlaadusta, osallisuudesta, tasa-arvoisuudesta, liikkumisesta ja elintavoista, ympäristöstä ja turvallisuudesta sekä mielen hyvinvointiin ja päihteiden

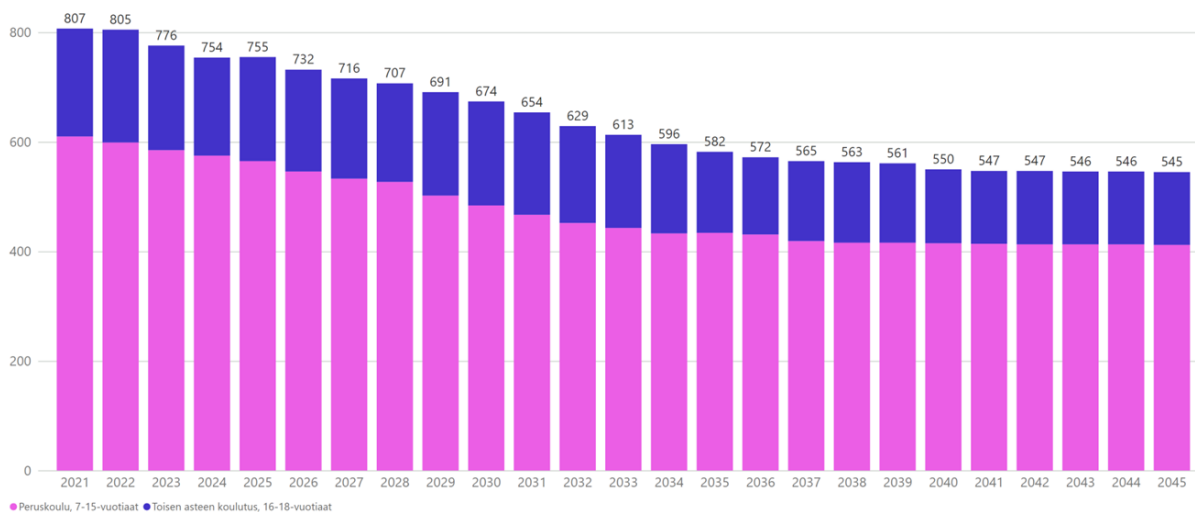
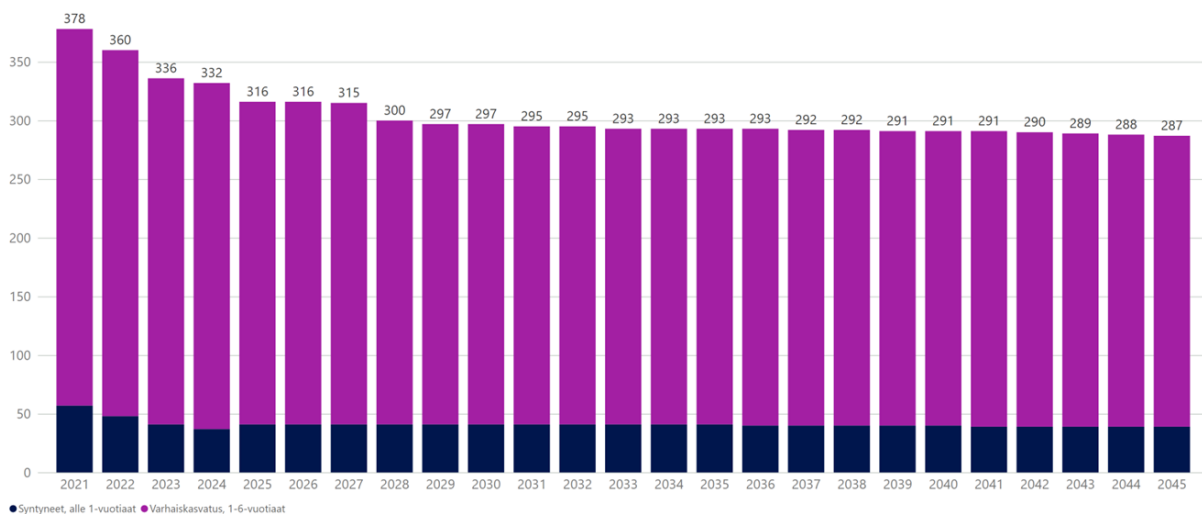

Väestö 2021–2024, Väestöennuste 2025–2045 (Tilastokeskus 2024)

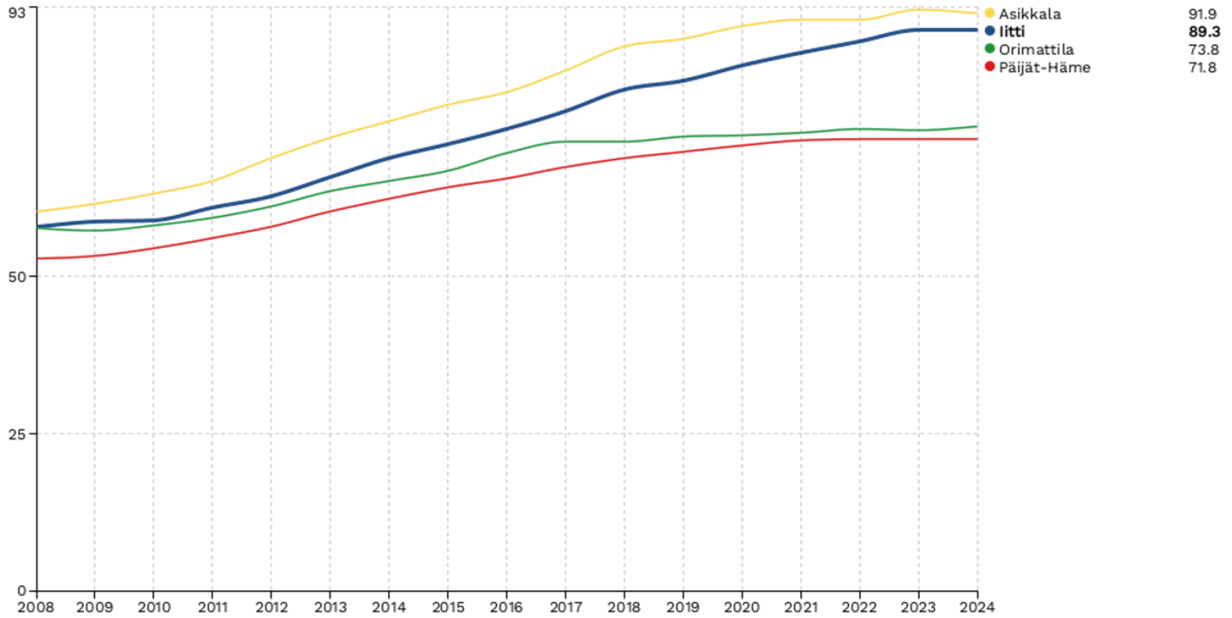
Väestö 2021–2024, Väestöennuste 2025–2045 (Tilastokeskus 2024)

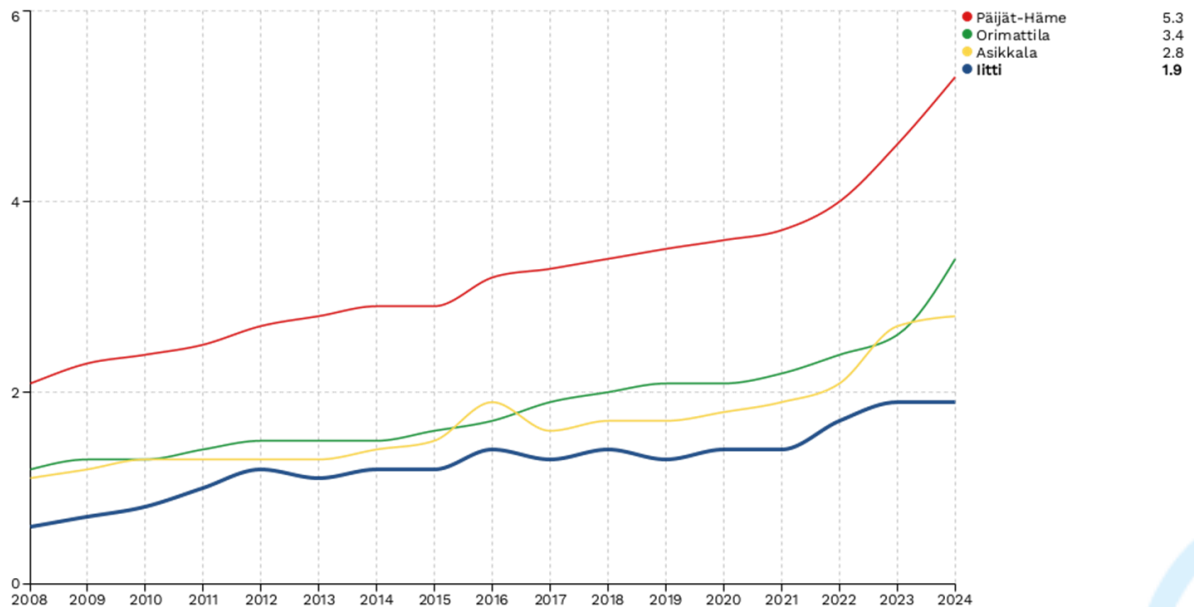
Väestö 2021–2024, Väestöennuste 2025–2045 (Tilastokeskus 2024)

Väestö 2021–2024, Väestöennuste 2025–2045 (Tilastokeskus 2024)

Väestörakenteen muutosta kuvaa myös huoltosuhte. Kunnittainen huoltosuhte heikkenee Päijät-Hämeessä ennusteen mukaan selkeästi vuoteen 2040. Huoltosuhteen muutos korreloi yli 75-vuotiaiden määrän kehitykseen. Alla olevassa kuvassa on kuvattu huoltosuhteen muutosta. Nykyisellä palvelurakenteella ei voida vastata ikääntyneiden palvelutarpeeseen ja palvelurakennetta ja -järjestelmää on kehitettävä myös hyvinvointialueella. Jotta ikääntyvän väestön palvelutarpeeseen voidaan tulevaisuudessa vastata, kuntien hyvinvoinnin- ja terveydenedistämisen toimenpiteet, asumisen ja asuinalueiden kehittäminen kuin kuntalaisten oma vastuu terveydestä ja hyvinvoinnista korostuu entisestään. Väestön ja huoltosuhteen kehitys litissä on otettava huomioon päätöksenteossa ja alueiden sekä tilojen suunnitelmissa. Tiivis

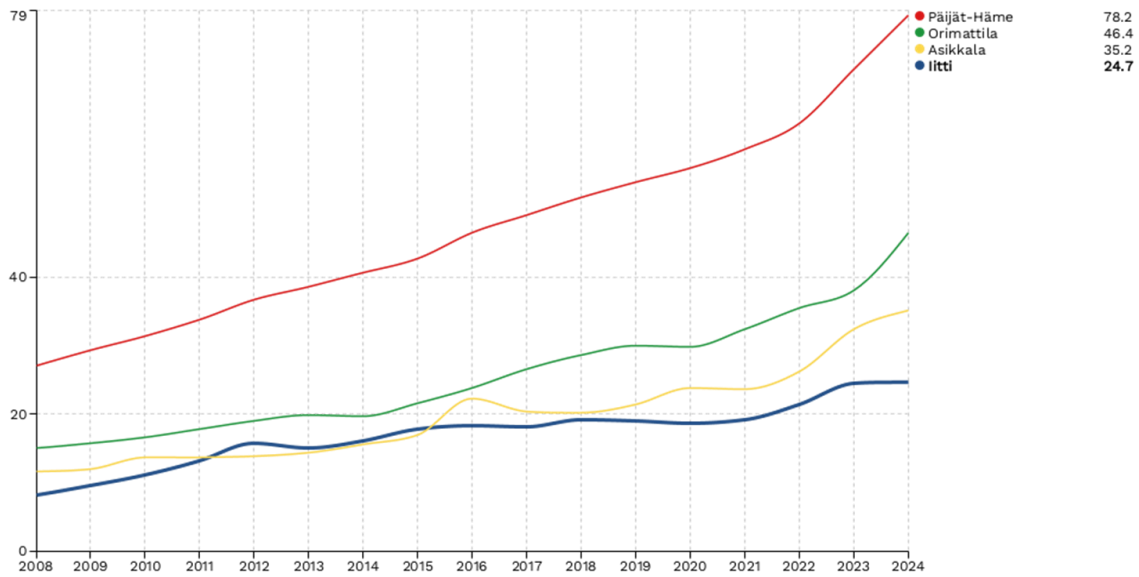
yhteistoiminta kunnan toimielinten ja hyvinvointialueen eri sektoreiden kanssa on välttämätön edellytys näissä tavoitteissa onnistumiselle.

Alla olevassa kuvassa on ulkomaan kansalaiset % väestöstä

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

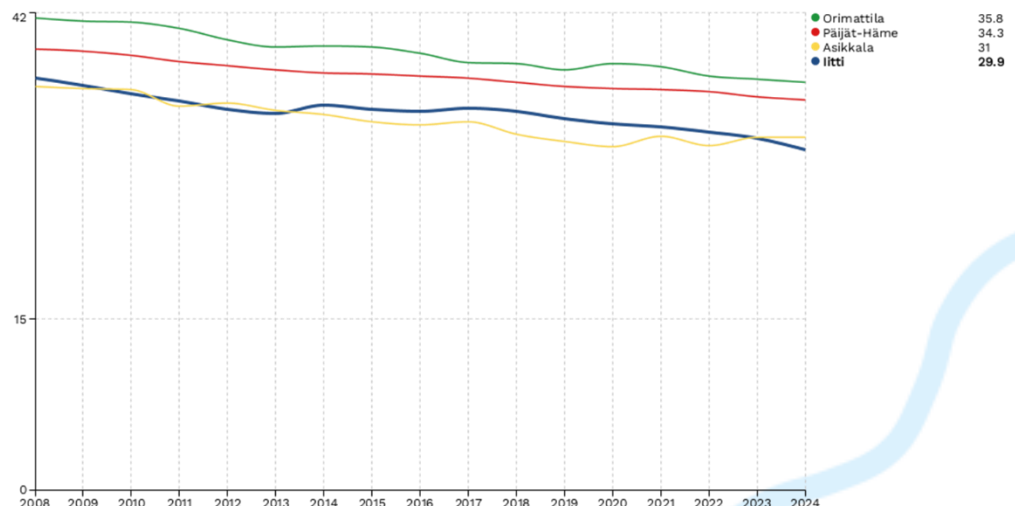

2.2 Elinolot ja työllisyys

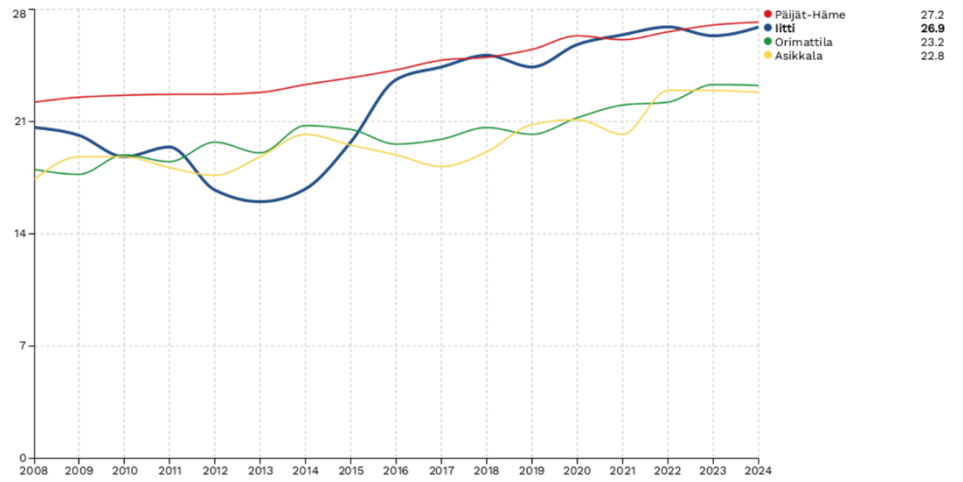
Elinoloihin liittyen on huomionarvoista maankäyttöön ja kaavoitukseen liittyen väestön ikääntymisen ohella se, että Iitissä on paljon pieniä asutuskuntia. Näitä on myös tällä hetkellä tilastojen valossa yhä enemmän. Pieniä asuntoja palvelujen lähellä ja esteettömiä kulkuyhteyksiä tarvitaan tulevaisuudessa enemmän. Iitti on pinta-alaltaan laaja kunta. On ensiarvoisen tärkeää, että yhteisöllisyys säilyy. Tutkimusten mukaan yksinäisyyttä on olemassa jo kouluikäisillä.

Väestörakenne ja elinolot tulee huomioida isoissa investoinneissa, jotta uudet tilat ovat helposti kaikkien saavutettavissa, muunneltavissa ja esteettömiä. Tilojen monikäyttöisyys eri-ikäisille ja saavutettavuus on huomioitava jo nyt päätöksenteossa, jotta ei rakenneta hukkaneliöitä kymmenen viidentoista vuoden päähän. Tiloille on käyttäjiä, kun huomioidaan väestörakenne investointeja tehtäessä.

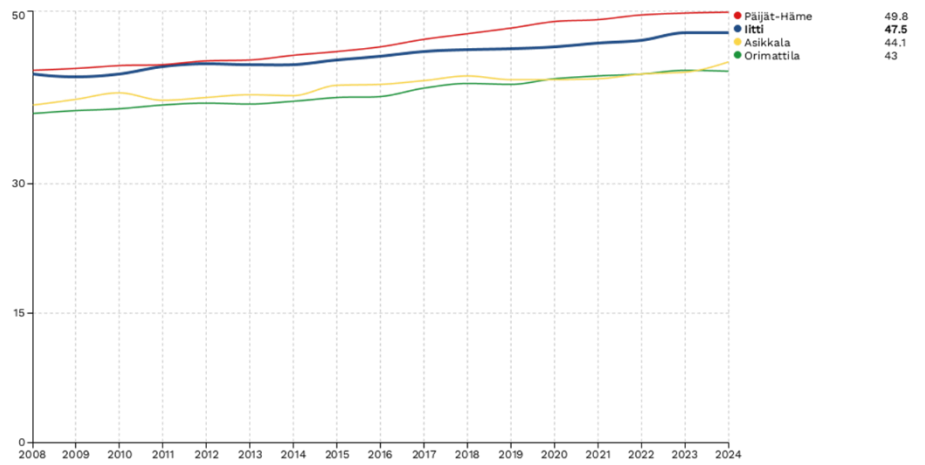
Lapsiperheet, %
perheistä

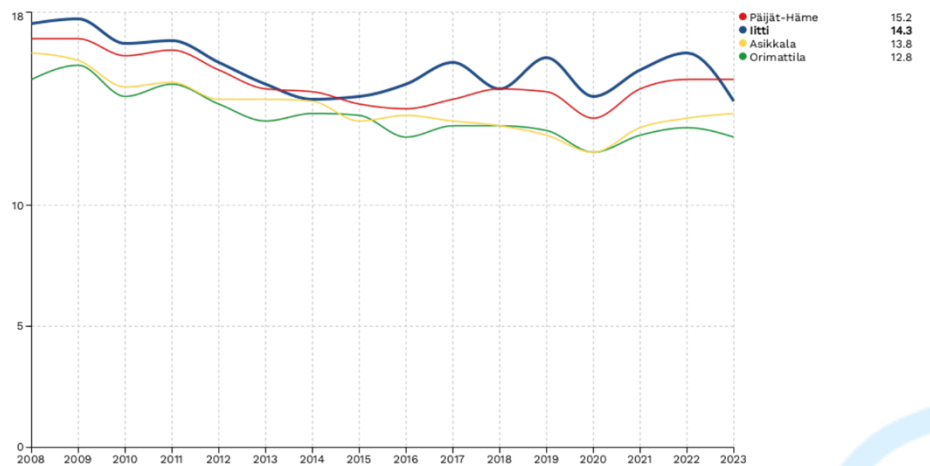
Yhden vanhemman
perheet, % lapsiperheistä

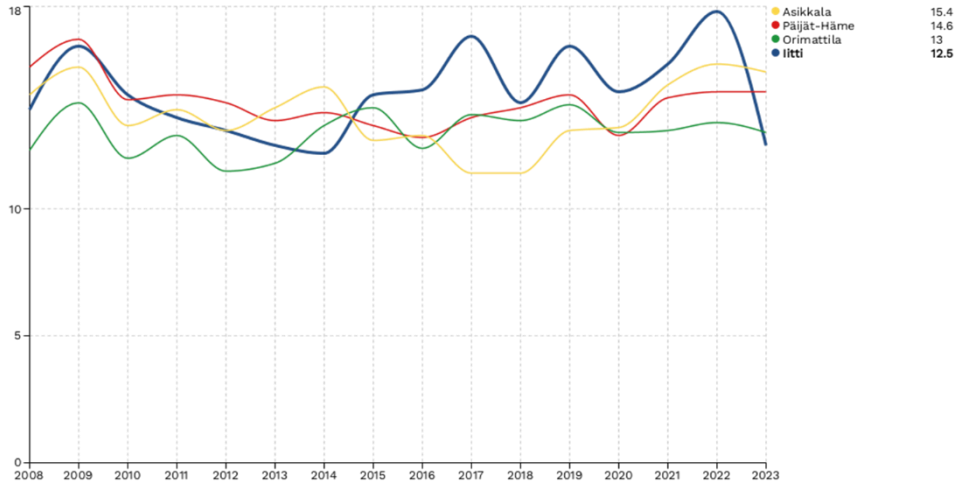
Yhden hengen asutokunnat,
% asutokunnista

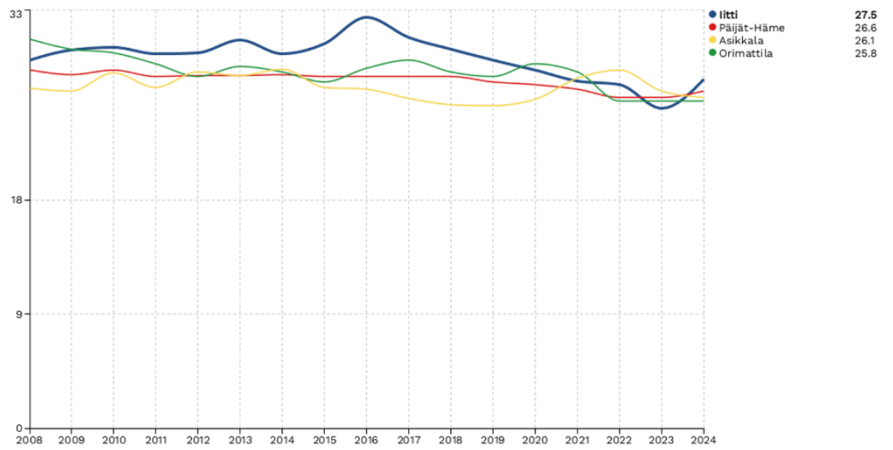
Kunnan yleinen
pienituloisuusaste

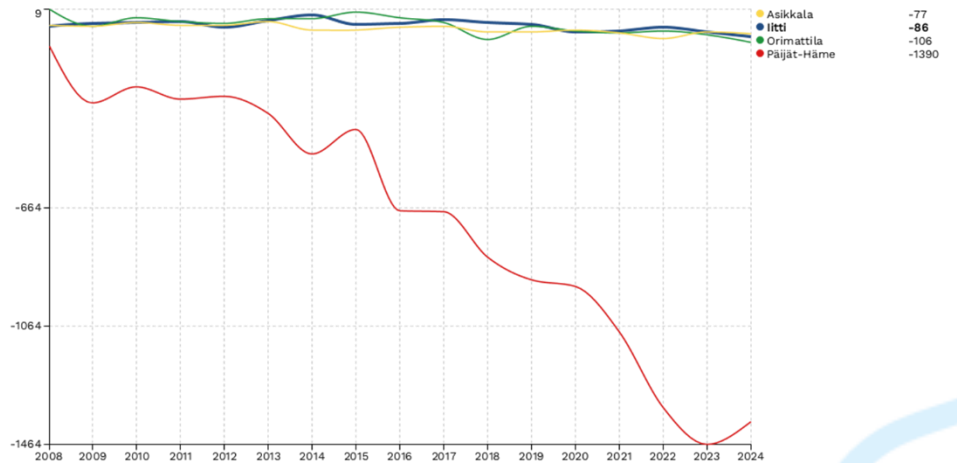
Lasten pienituloisuusaste

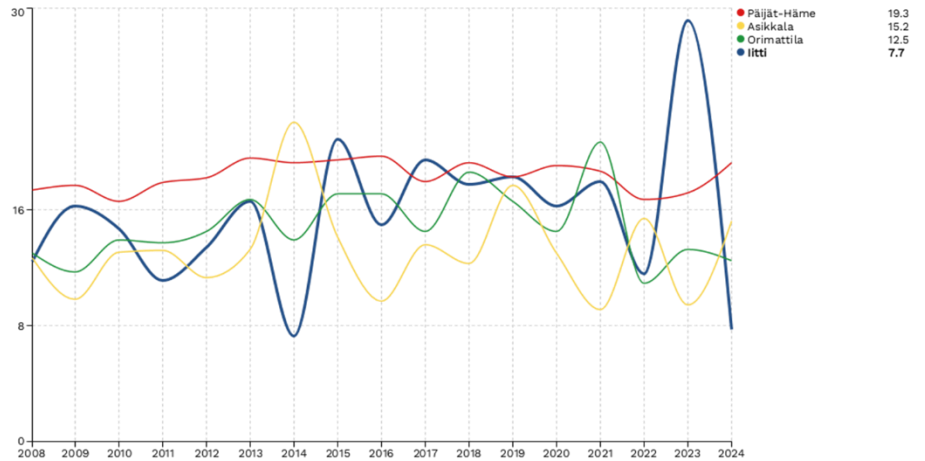
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat,
% kaikista lapsiasuntokunnista

Syntyneiden enemmyyys

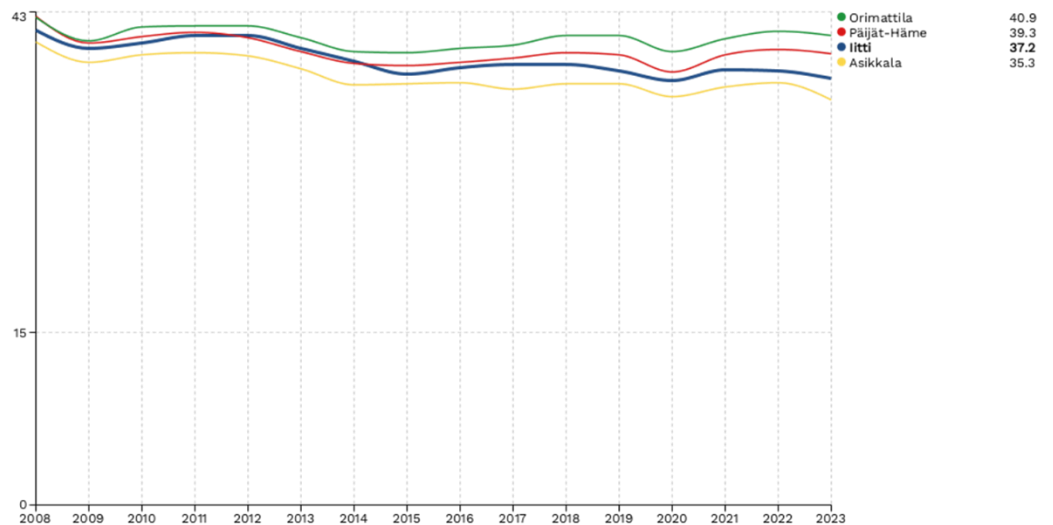

Avioeroja 25 - 64-vuotiailla /
1 000 vastaavan ikäistä
naimisissa olevaa

Iitissä tuloverotus on pidetty alhaisena. Työikäisen väestön osuus vähenee ikärakenteen mukana. Väestöennuste vuoteen 2035 näyttää Iitille miinusmerkkisenä. Väestömäärä laskee hieman yli 400 henkilöllä (v. 2025 - 2035). Väestöllinen huoltosuhde (kuinka monta alle 15 v ja yli 65 v on työikäistä kohti) tulee myös kasvamaan ikärakenne huomioiden. Kun mennään vielä kymmenen vuotta eteenpäin vuoteen 2045 nykyennusteen mukaan väkimäärä tippuu vielä lisää yli 230 henkilöllä. Tämä suunta tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa.

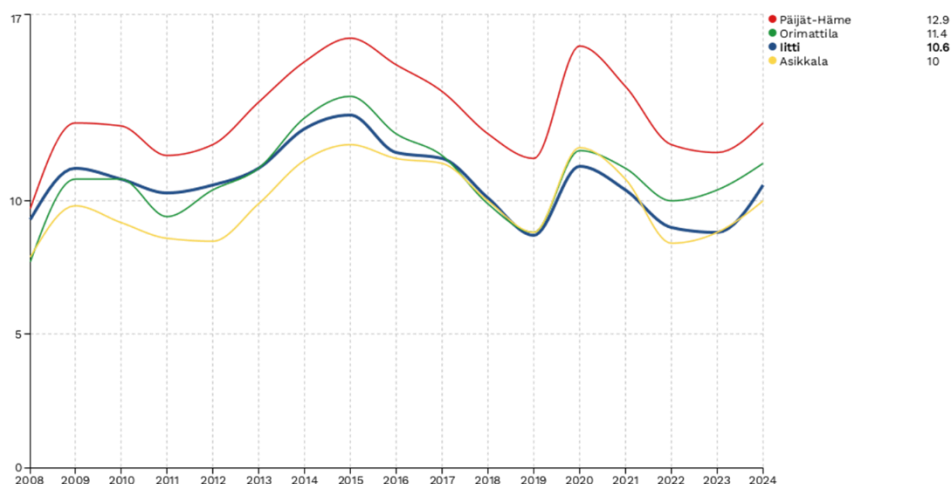
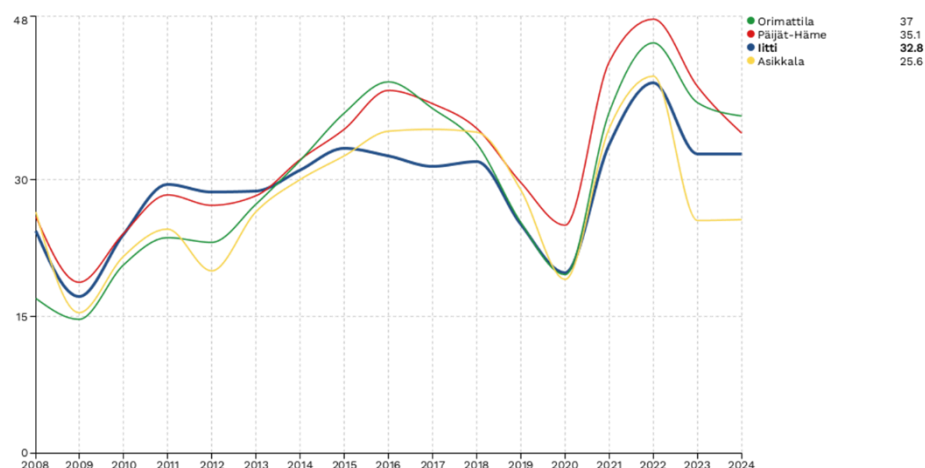
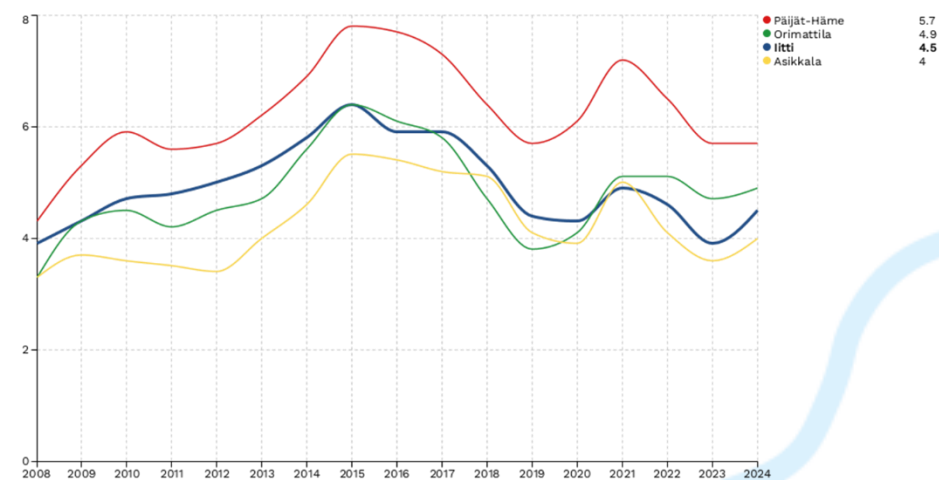
Työlliset, % väestöstä

Iitissä työllisyys on jakautunut seuraavasti eri aloille (% työllisistä): maatalous, metsätalous ja kalatalous 7,6 %, teollisuus 17 %, Kaivostoiminta ja louhinta, Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta, vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätetuolto ja muu ympäristön puhtaanapito 1,1 %, rakentaminen 9,7 %, tukku- ja vähittäiskauppa, kuljetus ja varastointi ja majoitus- ja ravitsemistoiminta 17,3 %, informaatio ja viestintä 1,7 %, rahoitus- ja vakuutustoiminta 0,5 %, kiinteistöalan toiminta 0,3 %, ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, hallinto- ja tukipalvelutoiminta 9,6 %, julkinen hallinto ja maanpuolustus, pakollinen sosiaalivakuutus, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut 28,7 %, muu palvelutoiminta 4,6 %.

litissä on Päijät-Hämeen alueeseen verrattuna työttömien määrä alhaisempi, mutta työttömien määrä on kääntynyt ”jyrkkään” kasvuun. Huomioitavaa on myös se, että työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on kolmasosa. Rakennetyöttömyyttä on 4,5 % (15-64-vuotiaista). Nuorisotyöttömien määrä on kasvussa, mutta Päijät-Hämeen kuntiin verrattuna kasvu ei ole yhtä suurta. Eläkkeelle siirrytään kesimäärin 61,2-vuotiaana.

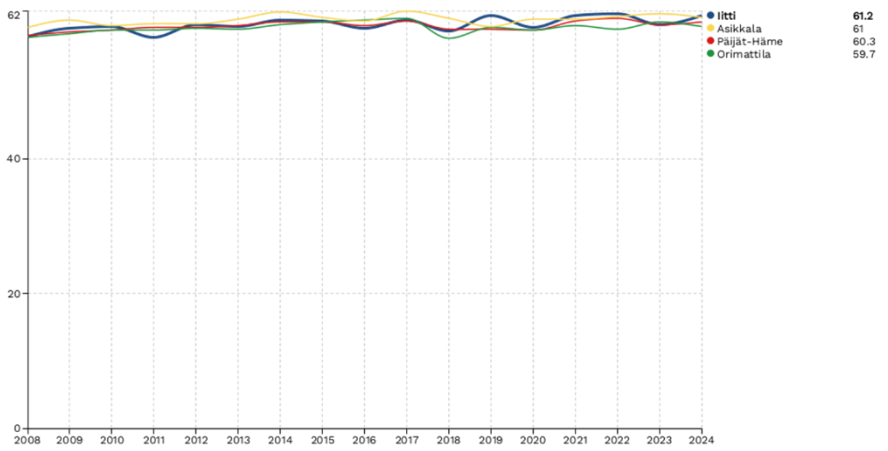
Työttömät, % työvoimasta

 Pitkäaikaistyöttömät,
% työttömistä

 Vaikeasti työllistyvät
(rakennetyöttömyys),
% 15 - 64-vuotiaista

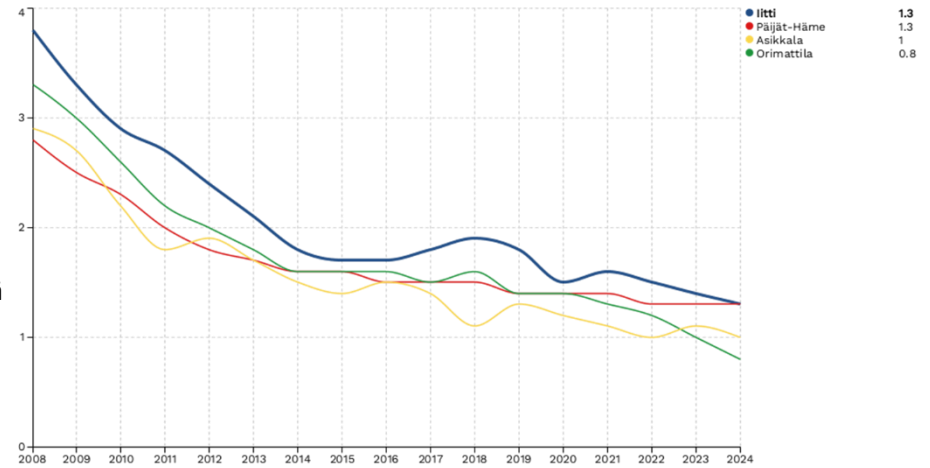
Nuorisotyöttömät,
% 18 - 24-vuotiaasta
työvoimasta

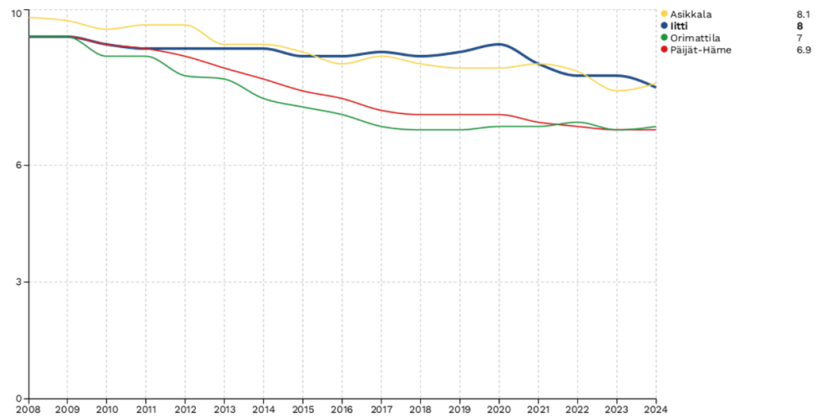
Keskimääräinen eläkkeelle
siirtymisikä

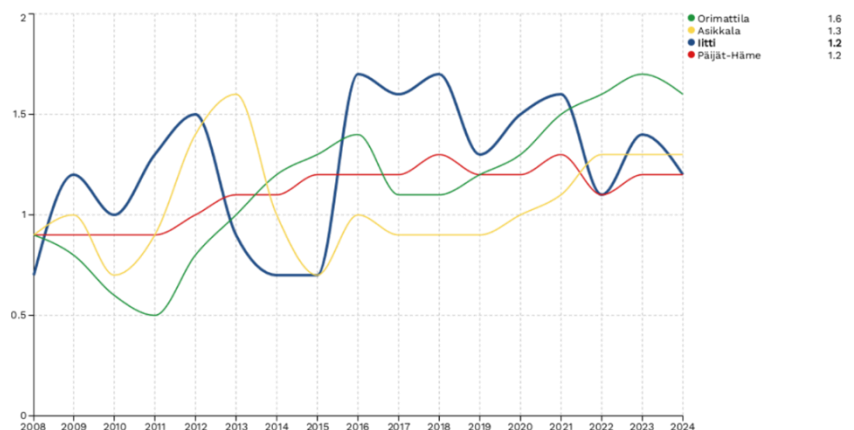
Täyttä kansaneläkettä saaneet
65 vuotta täyttäneet,
% vastaavan ikäisestä väestöstä

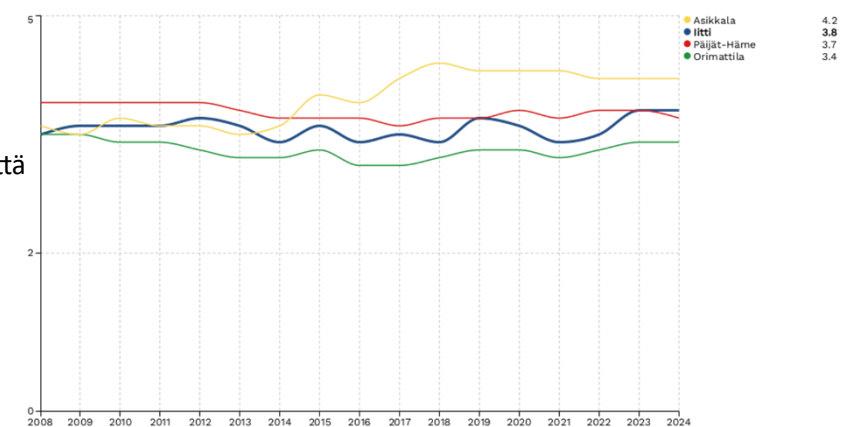
Työkyvyttömyyseläkettä saavat
25 - 64-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

Mielenterveyden ja
käyttäytymisen häiriöiden vuoksi
työkyvyttömyyseläkettä saavat
16 - 24-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

Mielenterveyden ja käyttäytymisen
häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä
saavat 25 - 64-vuotiaat,
% vastaavan ikäisestä väestöstä

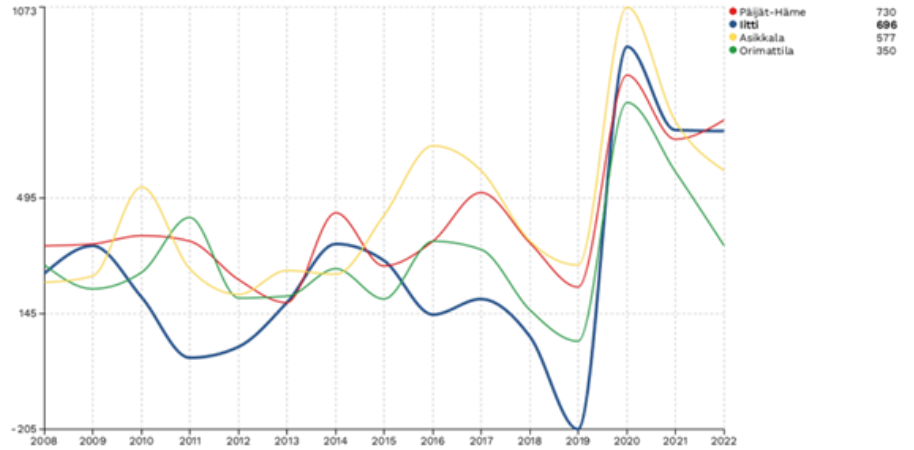

2.3 Talous

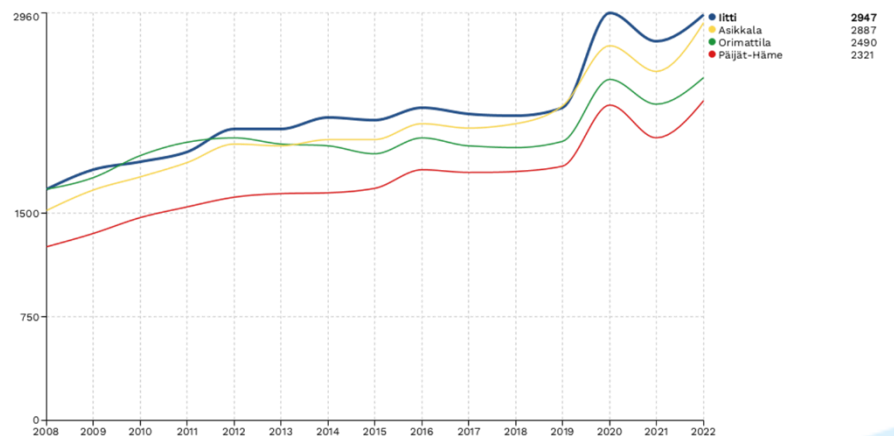
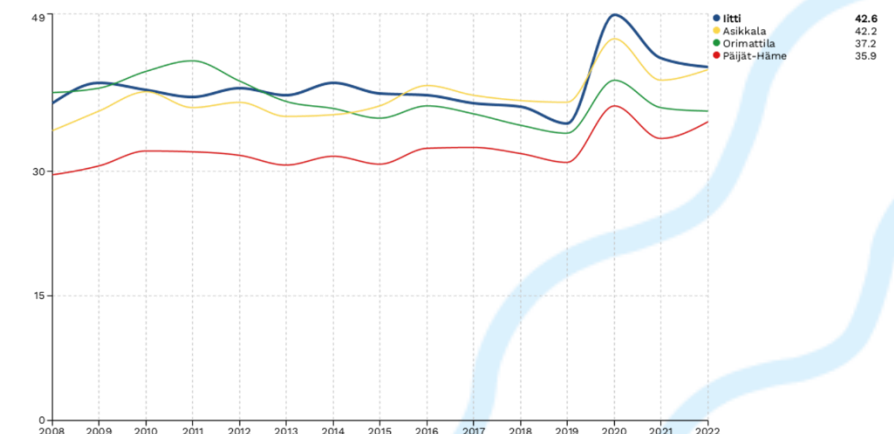
Koronavuosien jälkeen päästiin taas kehittämään toimintoja ja palveluja. Samaan aikaan työllisyyspalvelut uudistuivat ja kunnille tuli lisäkuluja kuormittamaan taloutta. Nämä valtion tasolta tulevat muutokset yhdistettynä ikärakenteeseen johtavat siihen, että verotuloja on saatava tulevaisuudessa lisää. Tämän kertomuksen tarkastelujaksolla lainakanta ja tunnusluvut ovat maltilliset. Tulevaisuudessa on tulossa isoja investointeja, jotka on tehtävä harkiten, jotta poistot ja lainakanta ovat hallittavissa. Investoinneissa on tärkeää huomioida tässäkin kertomuksessa esitetyjä väestötietoja, jotta jokainen neliö on tarkkaan harkittu ja tehdään tarpeeseen ja hyödynnettävissä myös 10-20 vuoden päästä. Investoinneissa on ajateltava myös

sitä, ketkä tiloja käyttävät tulevaisuudessa. On kyettävä näkemään pidemmälle, jotta tehdään järkeviä investointeja ja iittiläiset pääsevät niitä hyödyntämään. Myös nämä investoinnit poistoineen on tulevaisuudessa taklattava. Seuraavassa on joitakin tunnuslukuja kuvaamaan tilannetta.

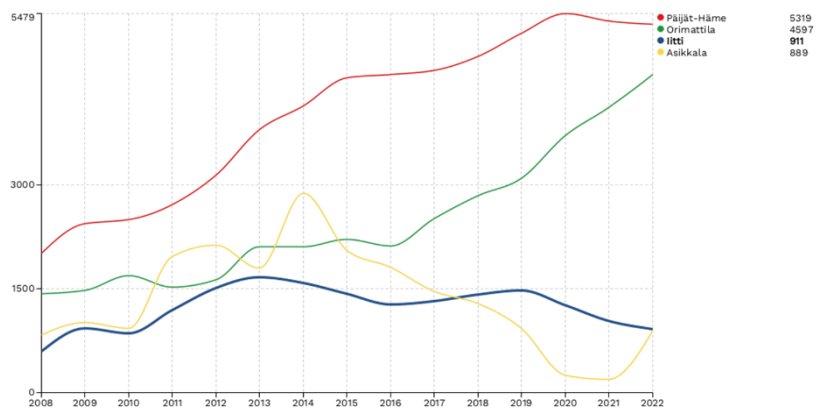
Vuosikate, euroa / asukas (-2022)

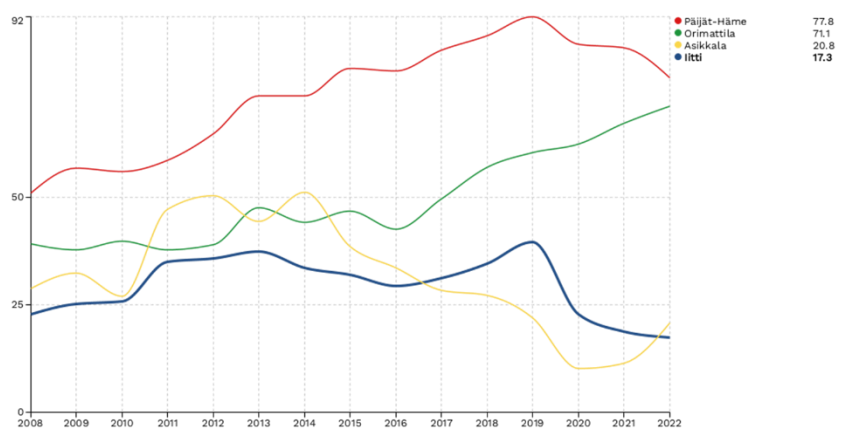
Kuntien vuosikate, % poistoista (-2022)

 Valtionosuudet yhteensä euroa/
asukas (-2022)

 Valtionosuudet,
% nettokustannuksista (-2022)

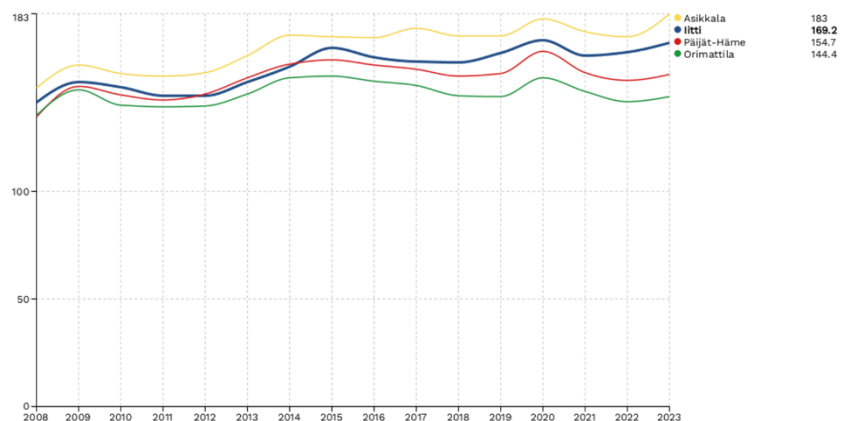
Lainakanta 31.12., euroa/
asukas (-2022)

Suhteellinen velkaantuneisuus,
% (-2022)

Taloudellinen huoltosuhte

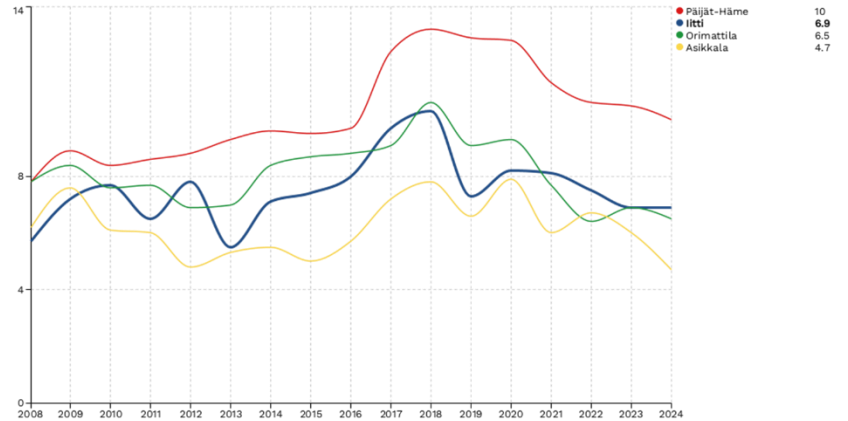

2.4 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

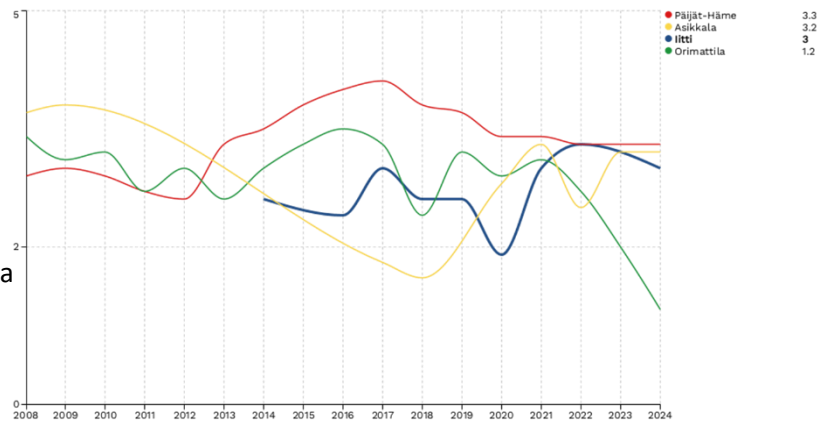
Tässä luvussa esitetään eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia indikaattorein. Indikaattorivalintaan on myös vaikuttanut Päijät-Hämeen neljä hyvinvoinnin kärkeä: 1) mielen hyvinvointi, 2) osallisuus ja yhteisöllisyys, 3) arjen turvallisuus ja 4) päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Näiden kärkien mukaan myös toteutettiin hyvinvointisuunnitelmaa valtuustokaudella.

2.4.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

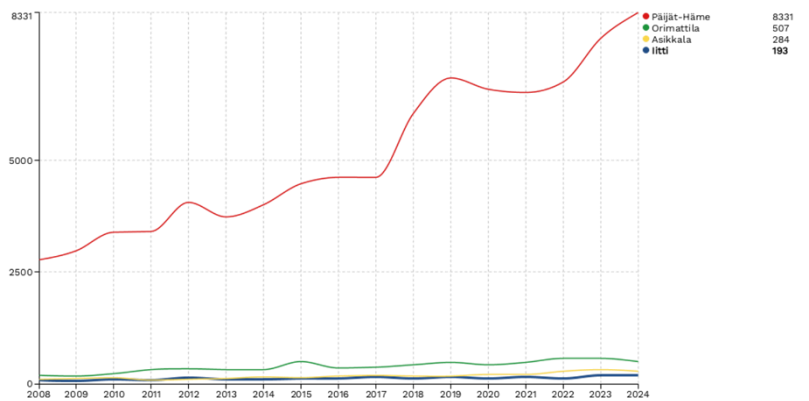
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet,
% lapsiperheistä

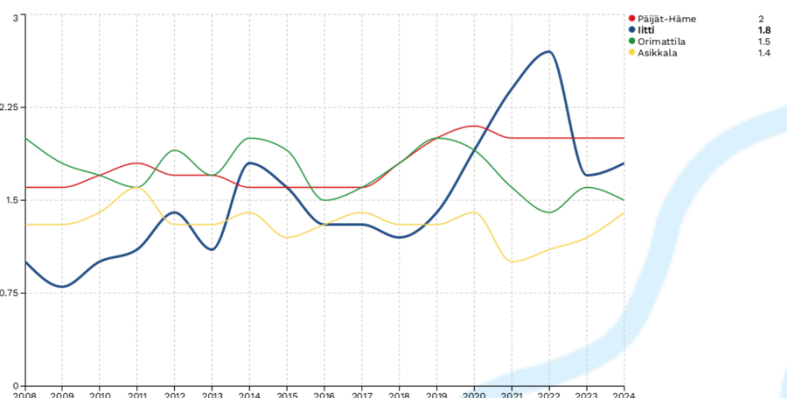
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet
yksinhuoltajakotitaloudet,
% toimeentulotukea saaneista kotitalouksista

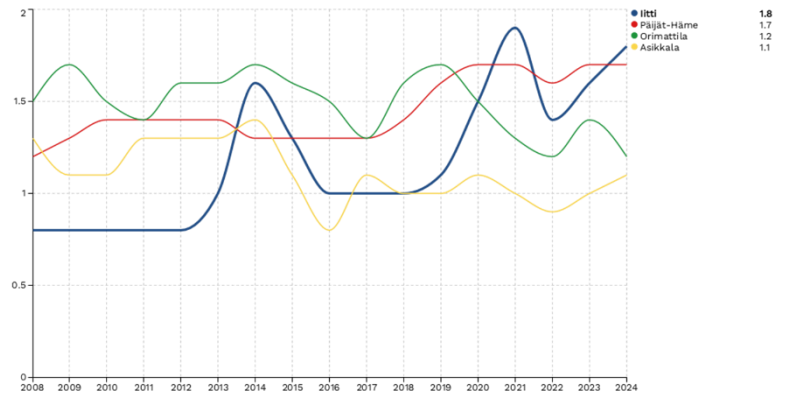
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

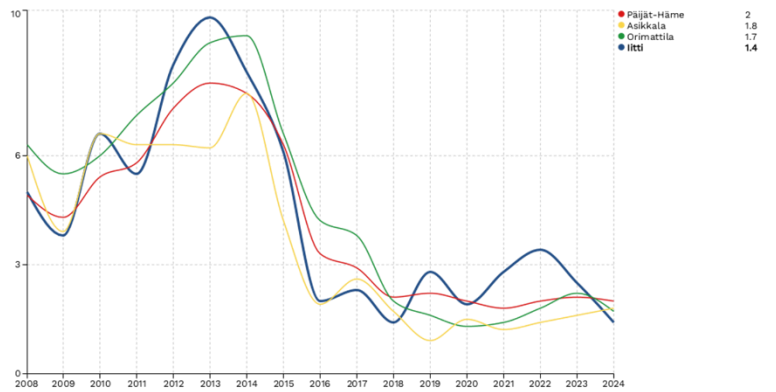
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat,
% vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

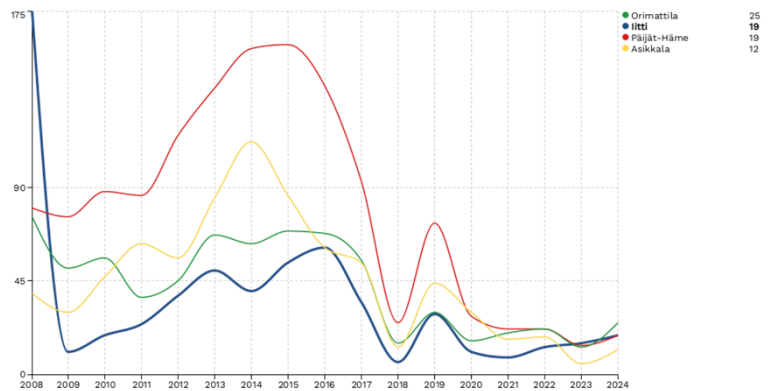
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

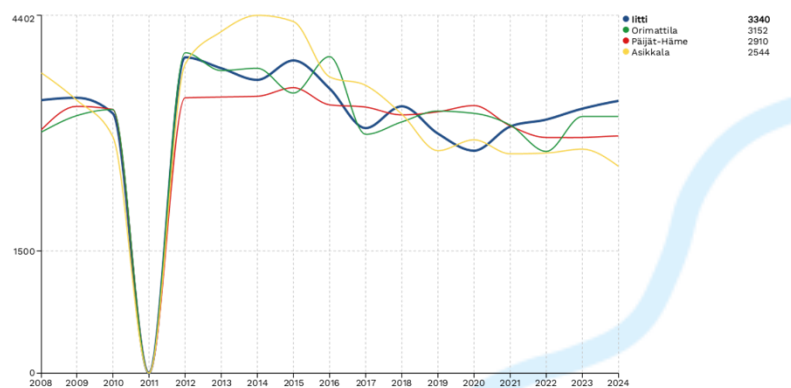
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

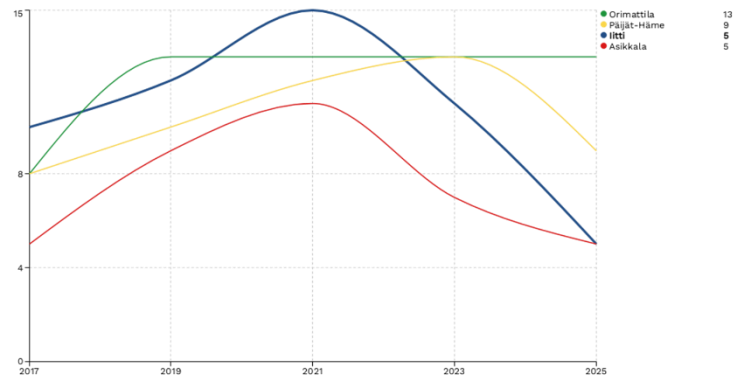
Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

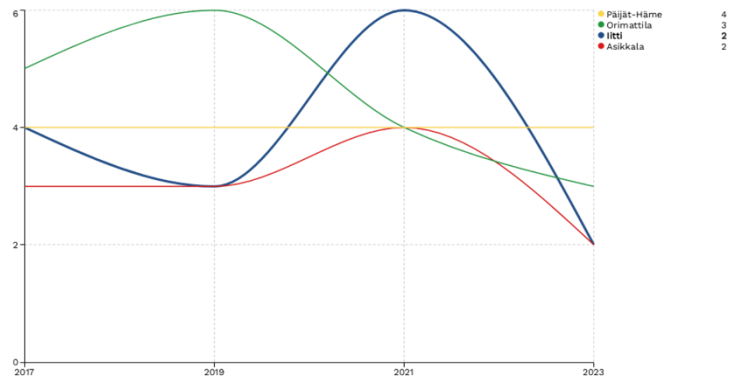
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

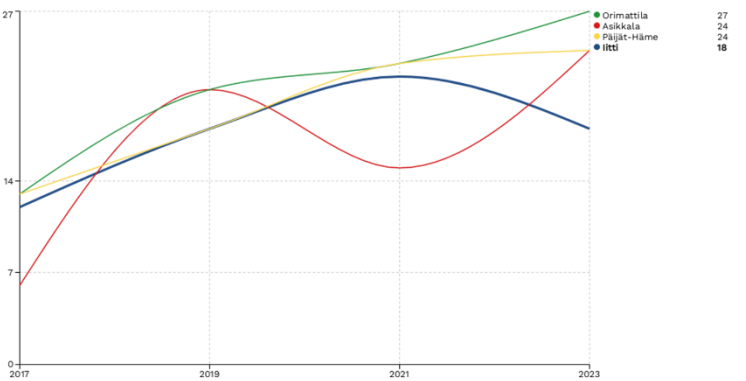
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

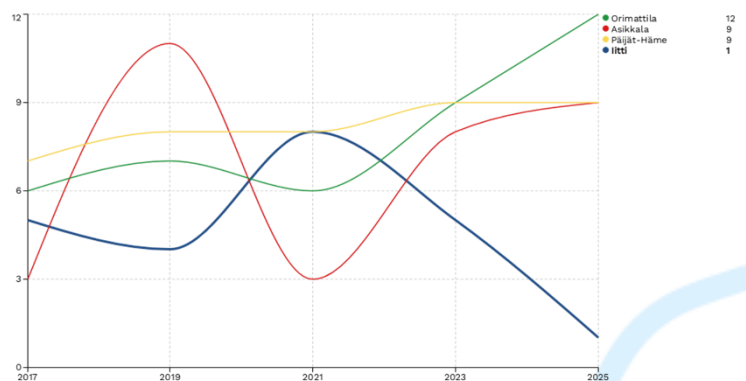
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

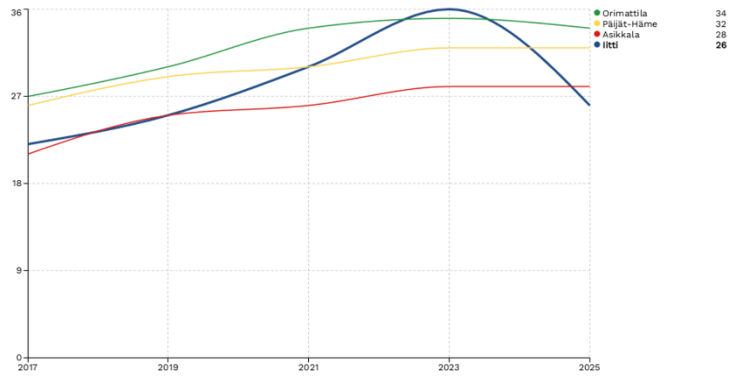
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

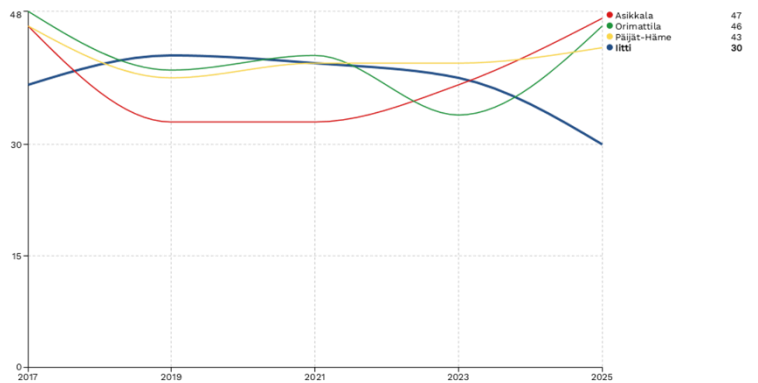
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

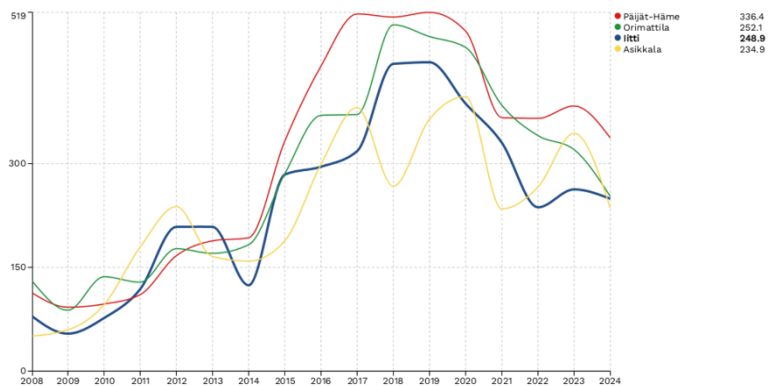
Ei syö aamupalaa joka arkiamu,
% 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

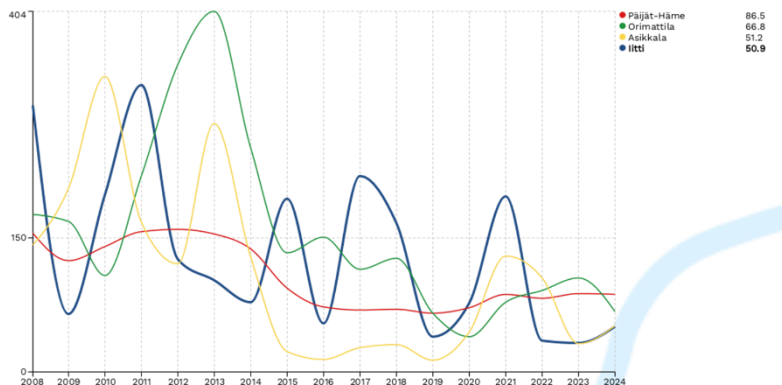
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

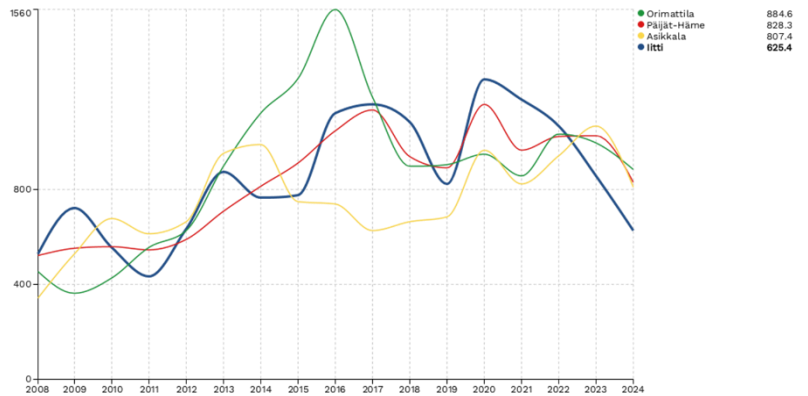
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit,
lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät
0 - 16-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit,
nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

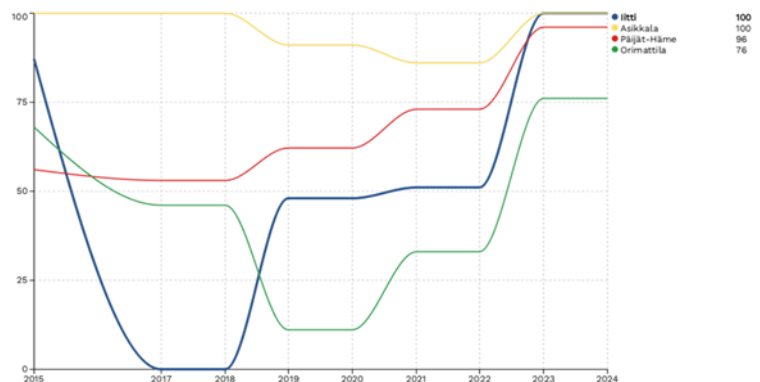

Yllä olevista kuvista on nähtävissä, että lastensuojeluilmoituksia on tehty suhteellisen vähän verrokkeihin nähden, mutta vastaavasti kiireelliset sijoitukset/ huostaanotot ovat kasvussa. Tämä herättää hieman ristiriitaa siitä, miksi ilmoituksia ei tehdä. Aikuisella/ viranomaisella on velvollisuus tehdä ilmoitus tarvittaessa. Avohuollon tukitoimet ja ns. matalan kynnyksen tukitoimet ovat tarkastelujaksolla olleet laskussa.

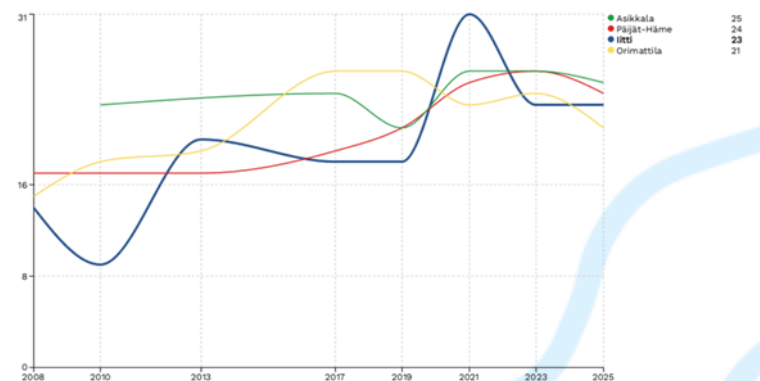
95 % 4. ja 5. luokan oppilaista kokee terveydentilan hyväksi. 98 % ko. ikäluokan oppilaista koki myös kuuluvansa osana luokkayhteisöä. Aamupalan jättää neljännes oppilaista väliin, mutta edellinen mittaustulos on parantunut. Edellisessä mittauksessa aamupalan jätti syömättä 36 %, kun nyt tulos oli 26 %. Liikunta-aktiivisuus oli laskenut tämän ikäisillä.

Alla olevissa indikaattoreissa on kuvattu 8.- ja 9.-luokkalaisten kouluterveyskyselyjen tuloksia ja muita saatavilla olevia indikaattoreita varhaisnuorten ikäryhmästä.

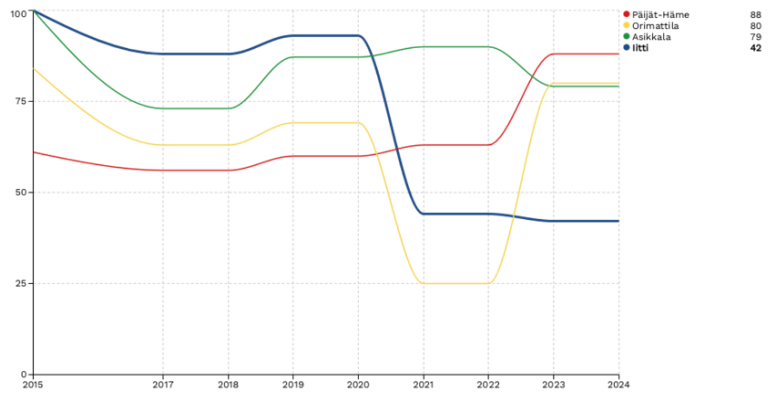
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

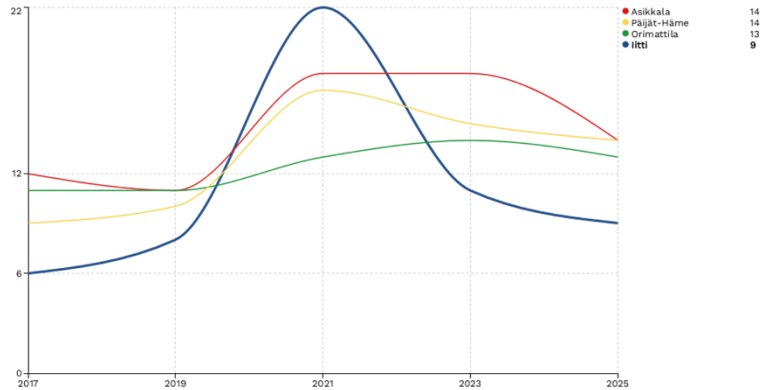
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

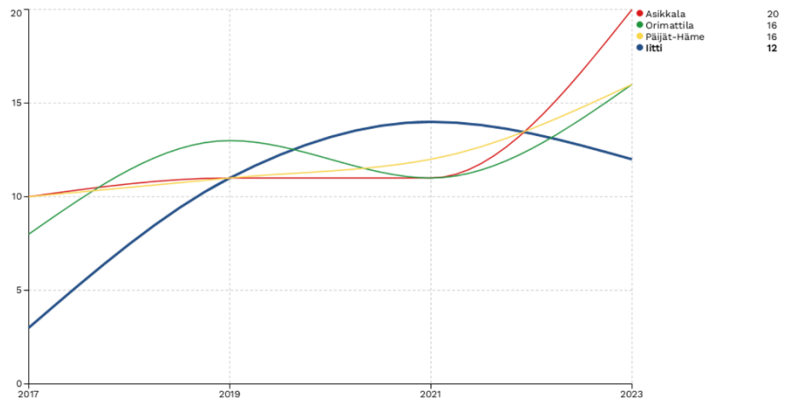
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

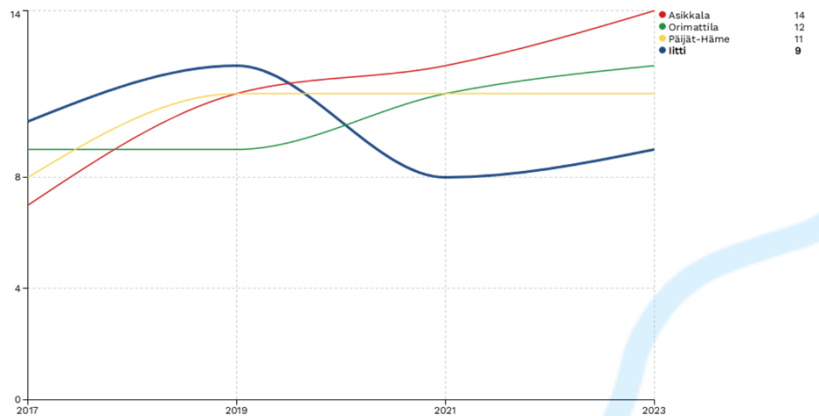
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

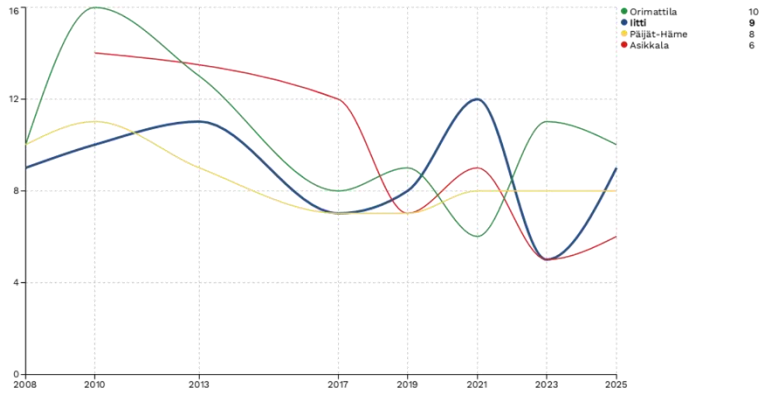
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

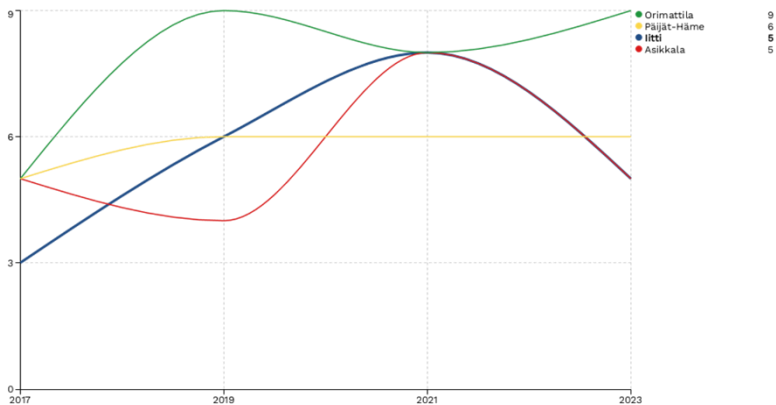
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

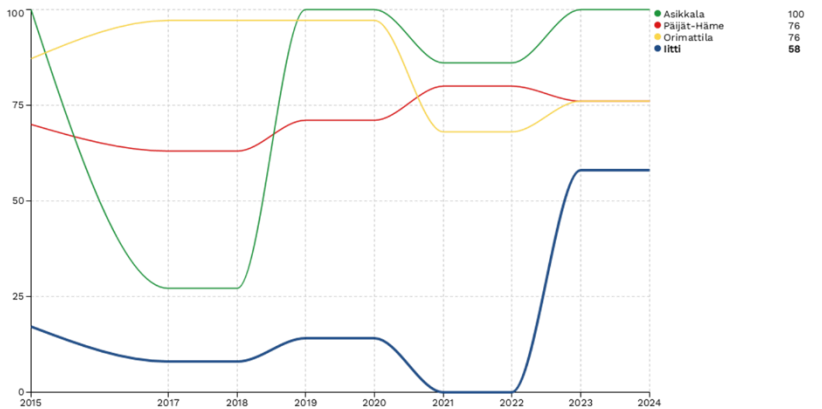
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

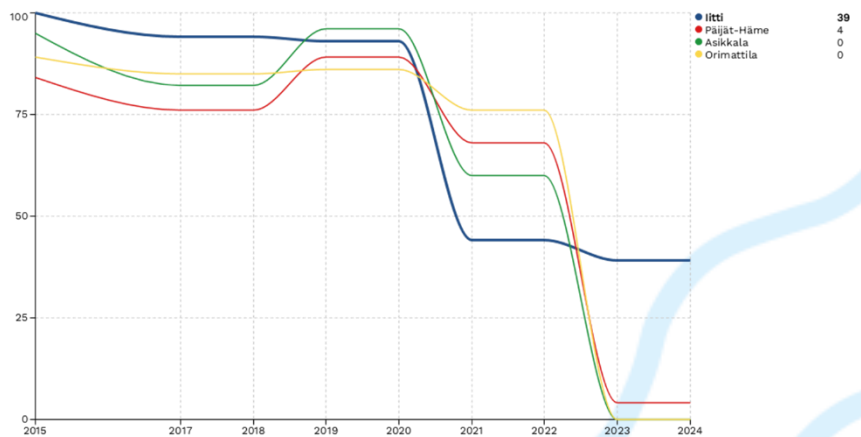
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö
aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan
oppilaista (2017-)

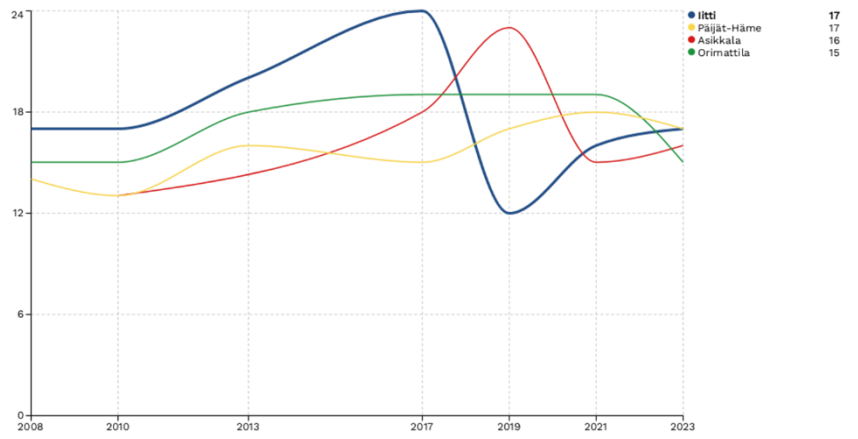
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

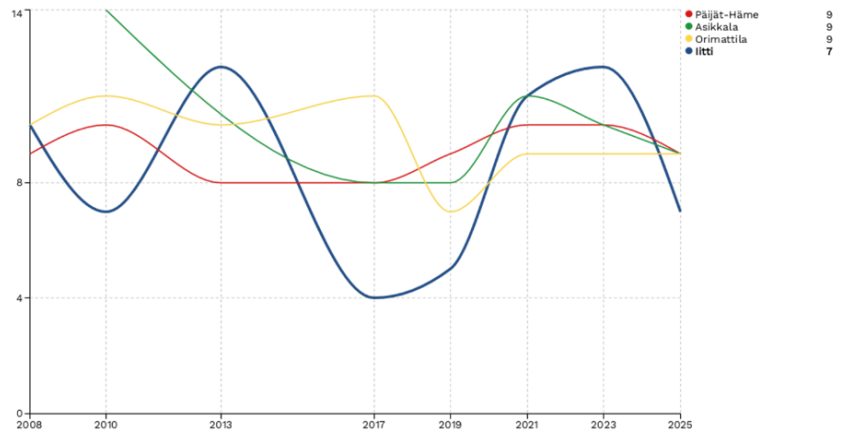
Koulussa noudatetaan Valtion
ravitsemusneuvottelukunnan
kouluruokailusuositusta koululounaan
ja välipalojen järjestämisessä

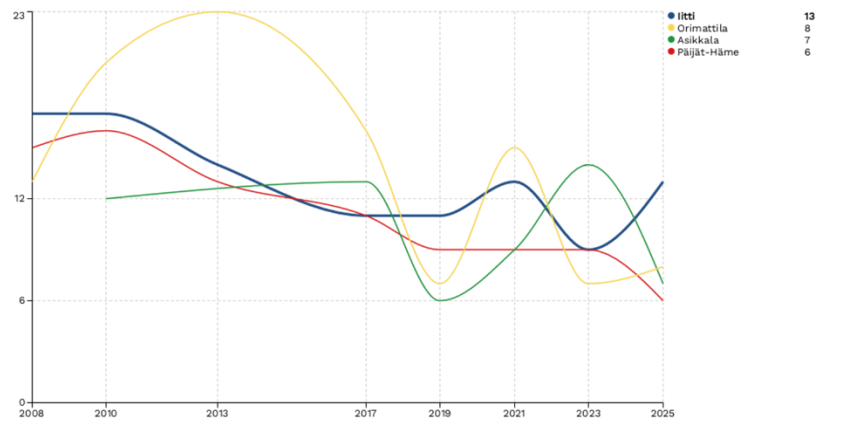
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

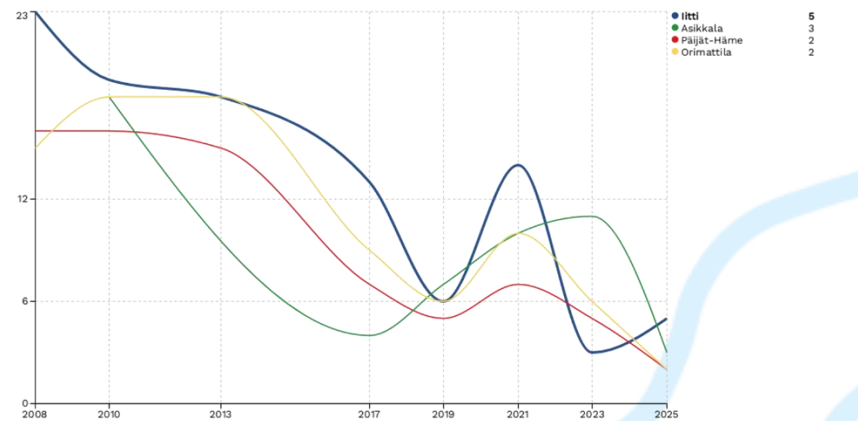
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

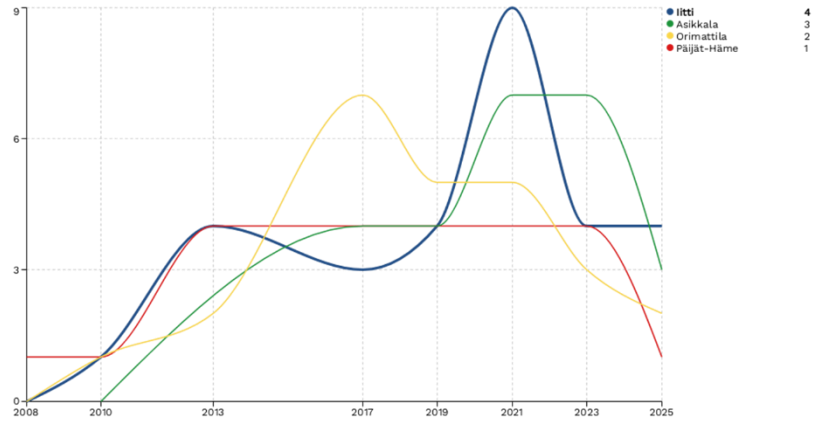
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

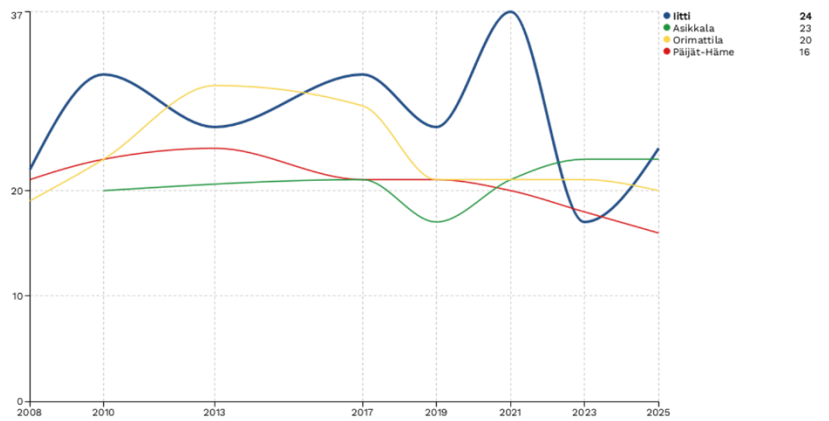
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

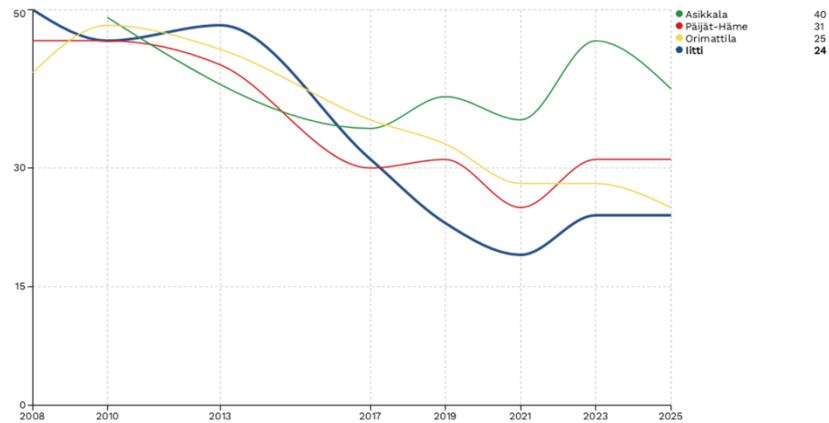
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

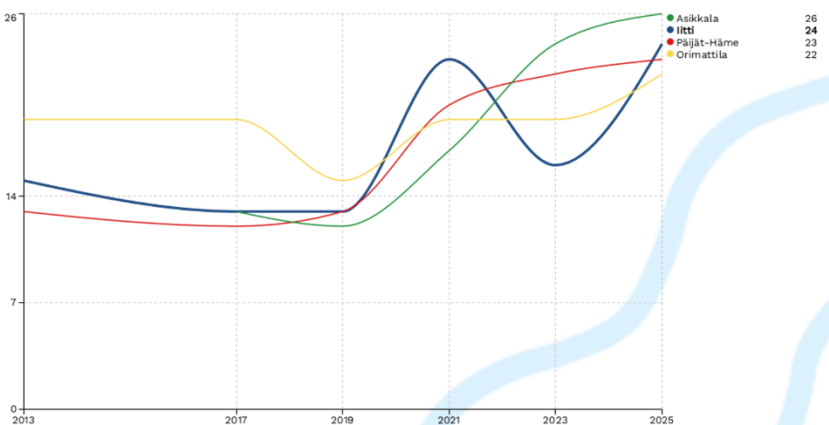
Sukupuoliyhdyntässä olleet, % 8. ja 9. luokan oppilaista

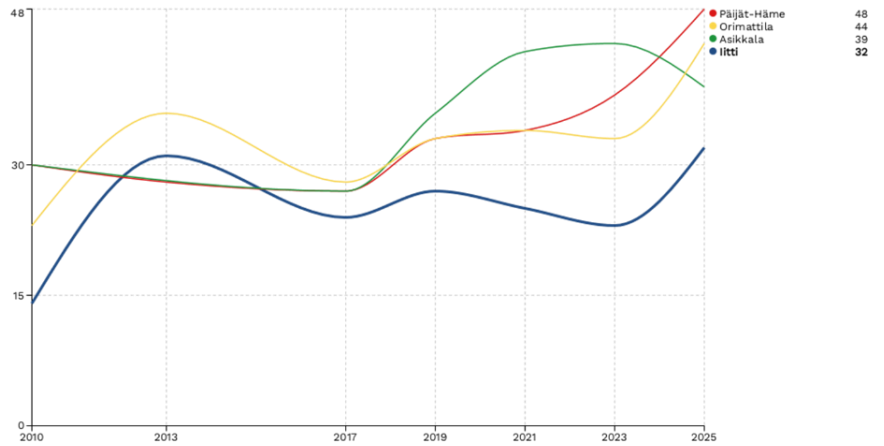
Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunnilla, % 8. ja 9. luokan oppilaista

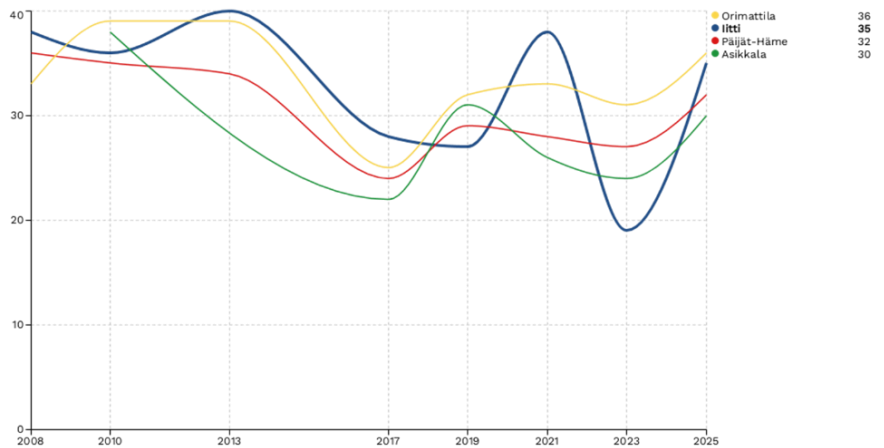
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

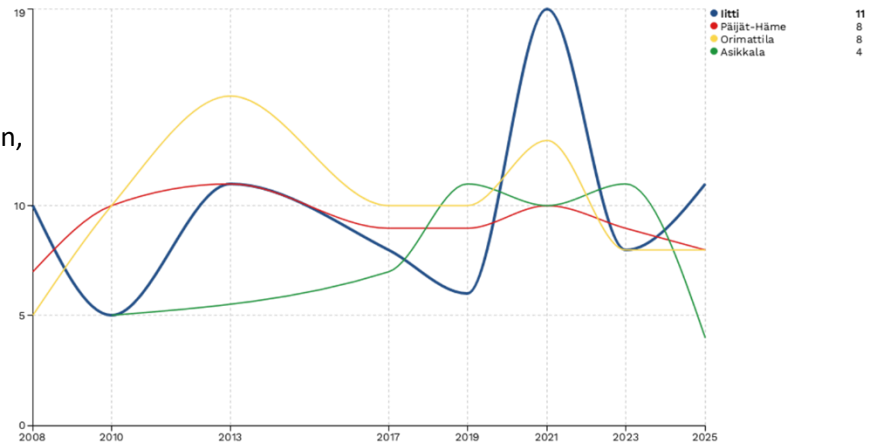
Ei syö koululounasta päivittäin,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

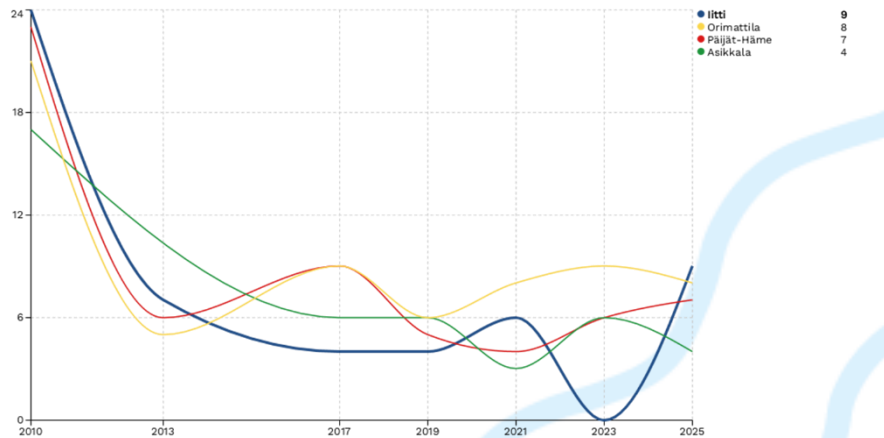
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa
vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

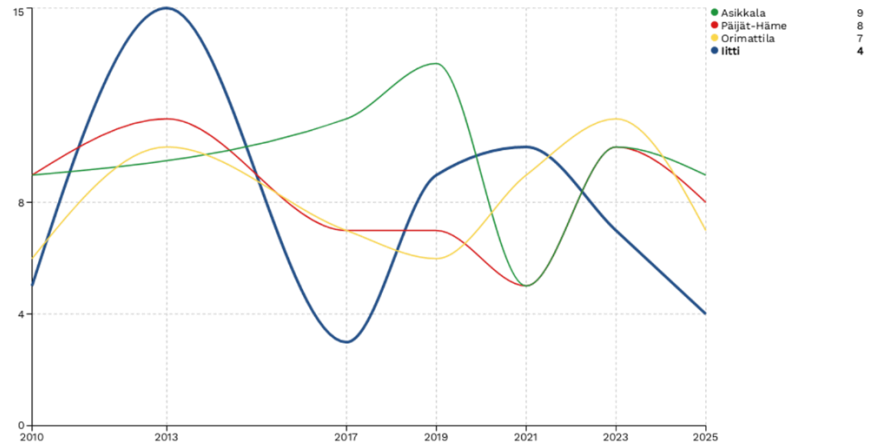
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

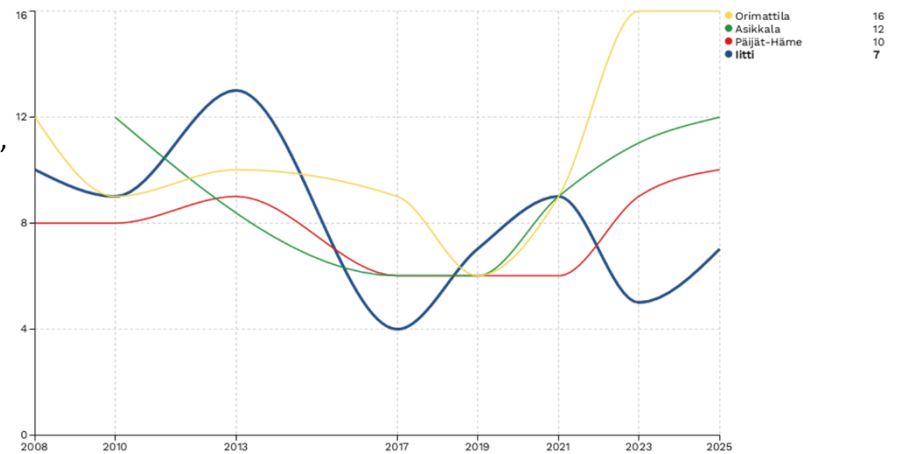
Pelaa rahapelejä viikoittain,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

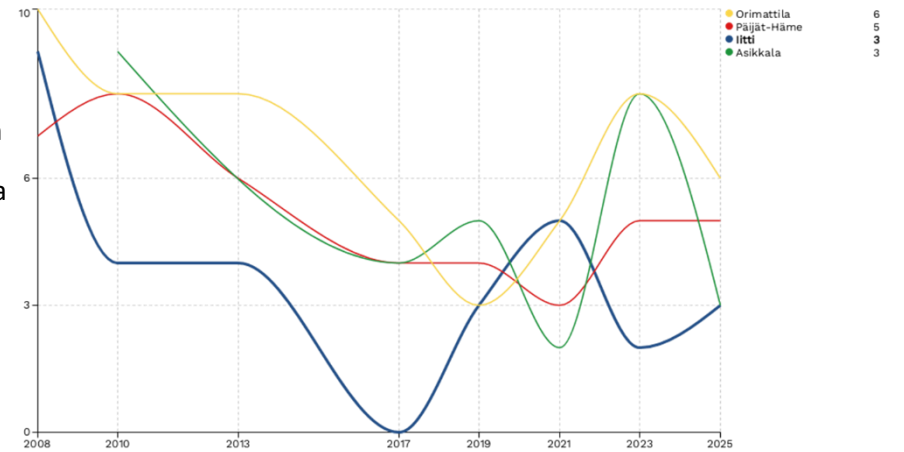
Ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

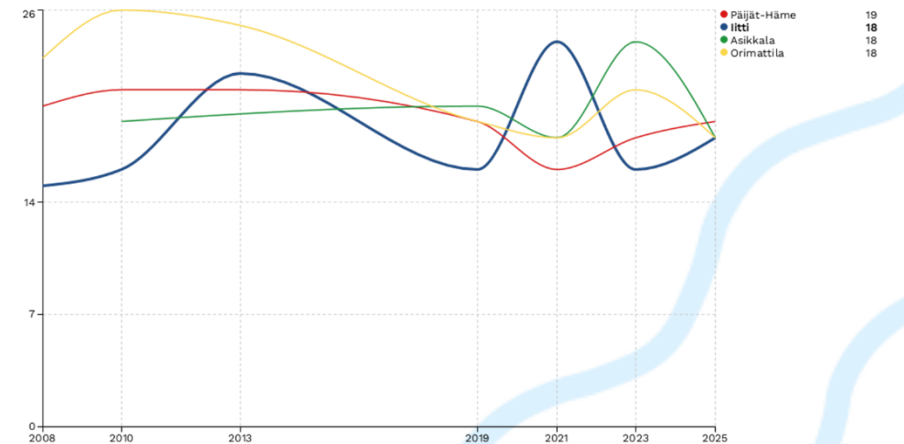
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa,
% 8. ja 9. luokan oppilaista

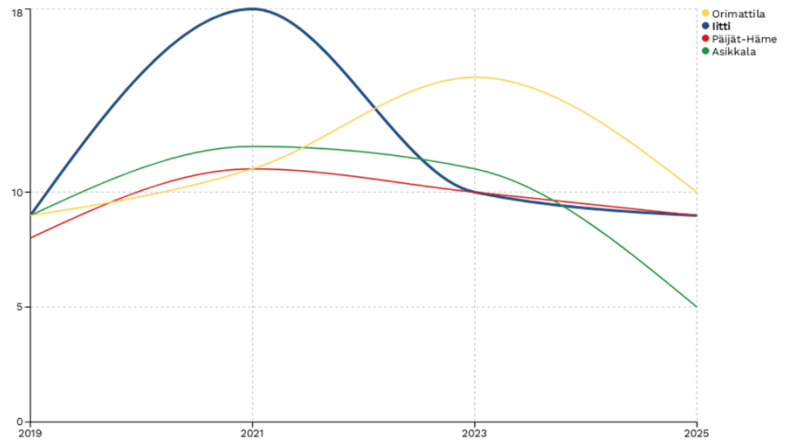
Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään
kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

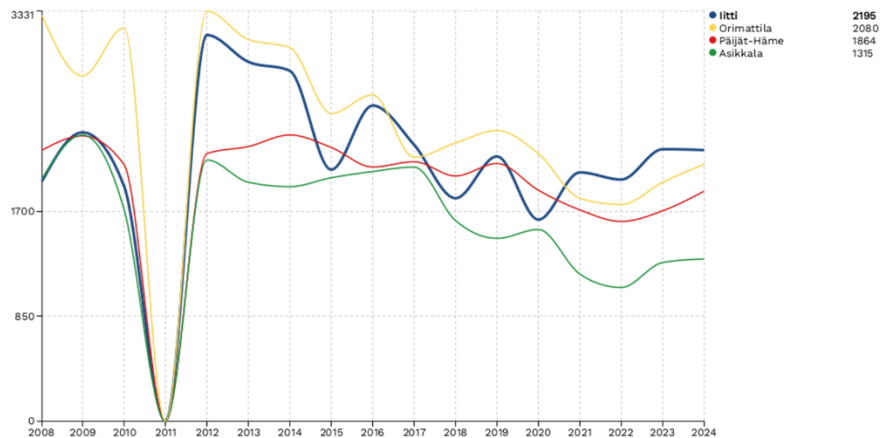
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana,
% 8. ja 9. luokan oppilaista (-2015)

Kokenut seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana,
% 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Perusterveydenhuollon
kouluterveydenhuollon käynnit/
1 000 7 - 18-vuotiasta

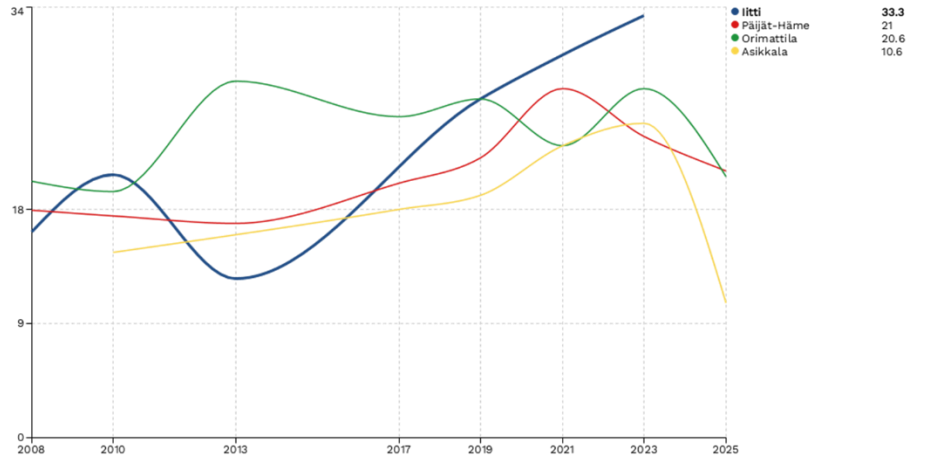
77 % 8. ja 9. luokkalaisista nuorista voi hyvin. 88 % kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä. On myös havaittavissa, että yksinäisyys on vähentynyt edelliseen kyselyyn verrattuna. Ravitsemussuosituksiin on panostettu, mikä näkyy tuloksissa Päijät-Hämeeseen verrattaessa. 9 % nuorista ei ollut juurikaan puheyhteyttä vanhempiinsa. 96 % ei ollut ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä. Hengästyttävää liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa harrasti 65 % vastaajista.

Kyselyssä oli havaittavissa humalahakuisen (vähintään kerran kuussa) juomisen olevan kasvussa. Myös huumeiden kokeilu ja rahapelien pelaaminen ovat nousseet edellisestä kyselystä. Noin kolmannes vastaajista jättää koululounaan väliin. Hivenen useampi jättää syömättä koululounaan kuin edellisessä kyselyssä, mutta Iitissä nuoret syövät kuitenkin Päijät-Hämeen alueeseen verrattuna kouluruokaa hyvin. Toki kolmannes jättää lounaan syömättä eli ravitsemuksen kehittämistä tulee edelleen jatkaa. Noin neljännes vastaajista koki kohtalaista tai vakavaa ahdistusta.

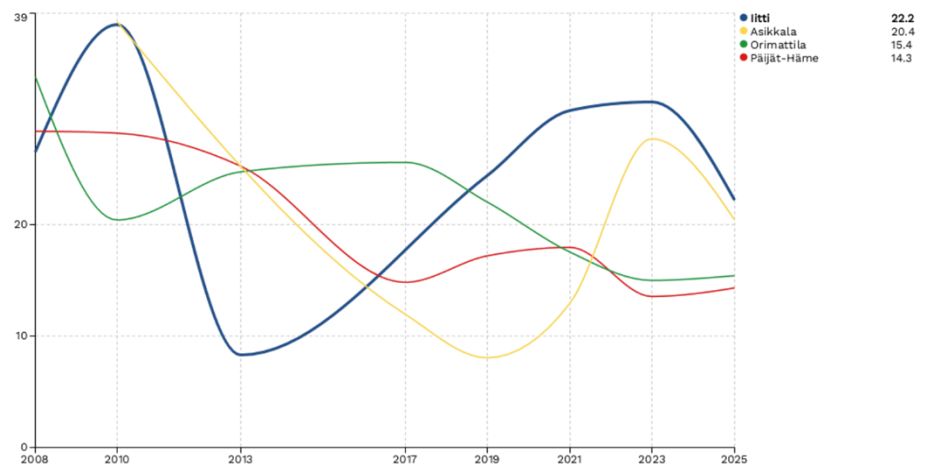
2.4.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Alla olevissa indikaattoreissa on kuvattu lukion 1.- ja 2.-luokkalaisten kouluterveyskyselyjen tuloksia ja muita saatavilla olevia indikaattoreita nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmästä.

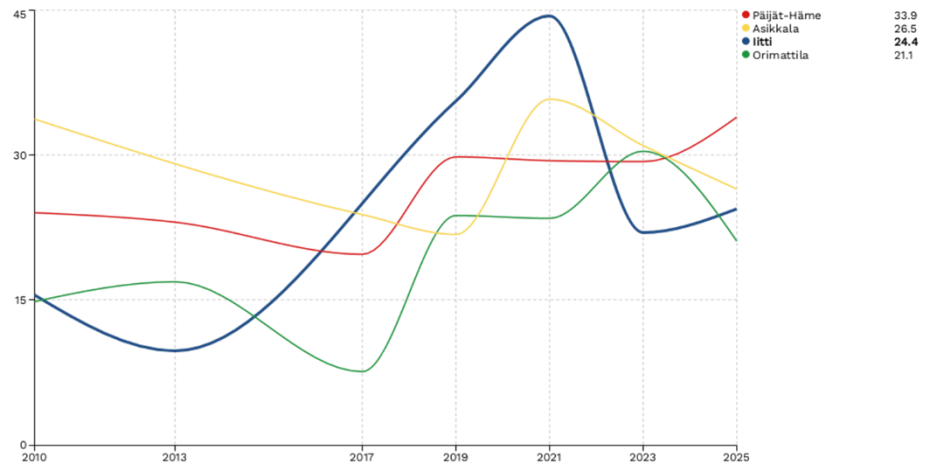
Kokee terveydentilansa
keskinkertaiseksi tai huonoksi,
% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

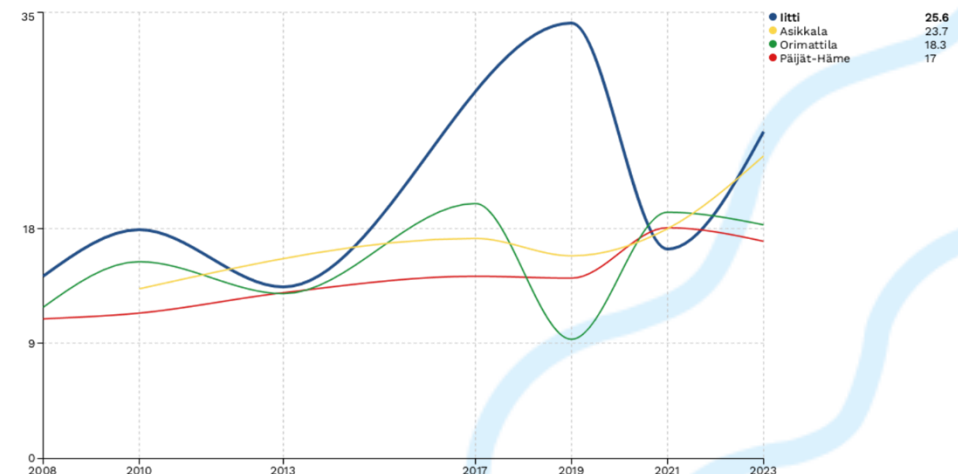
Opettajat eivät rohkaise mielipiteen
ilmaisuun oppitunnilla, % lukion
1. ja 2. vuoden opiskelijoista

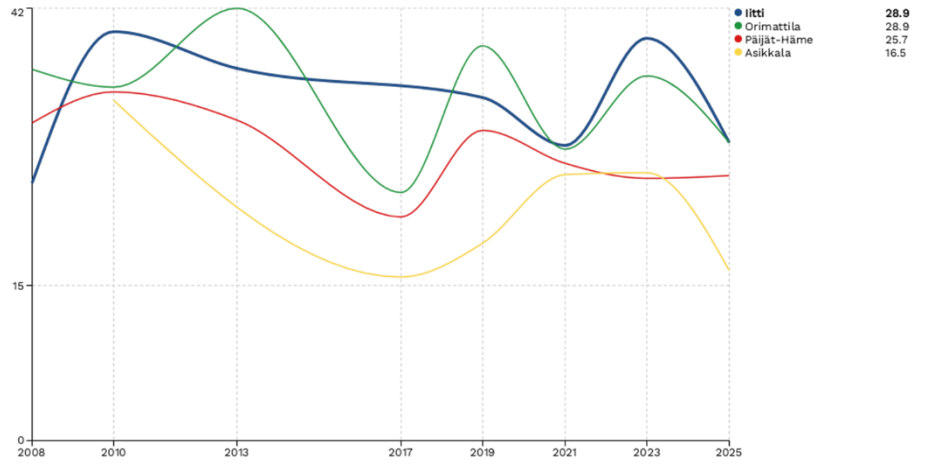
Ei syö koululounasta päivittäin,
% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

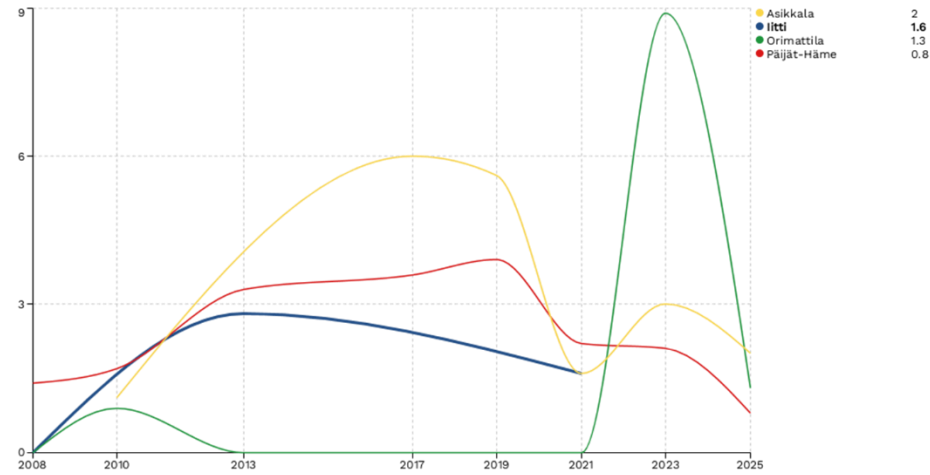
Ylipaino, % lukion 1. ja 2.
vuoden opiskelijoista (-2023)

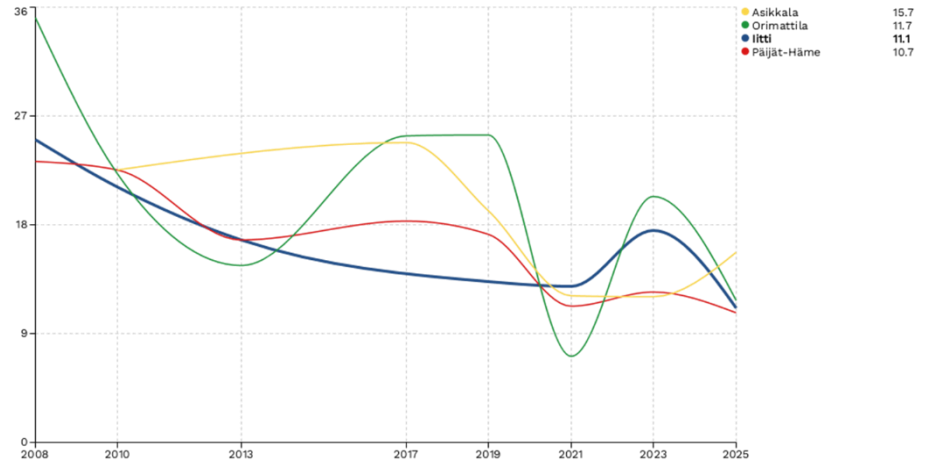
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

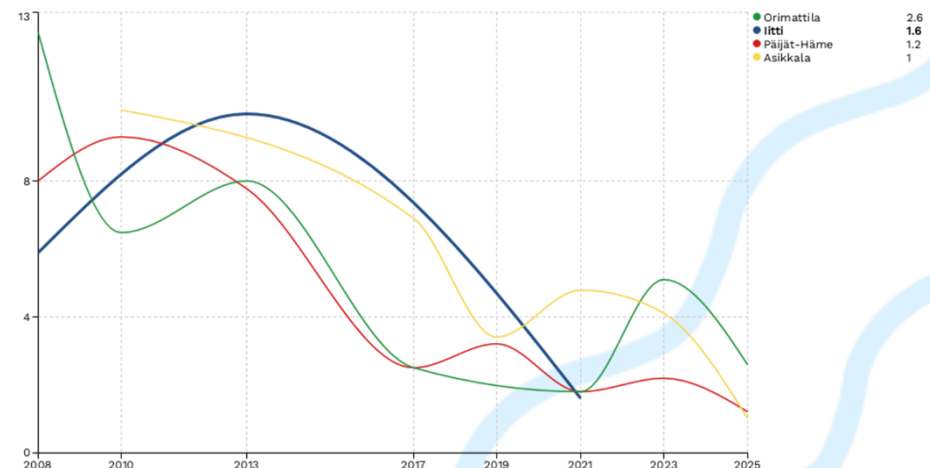
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

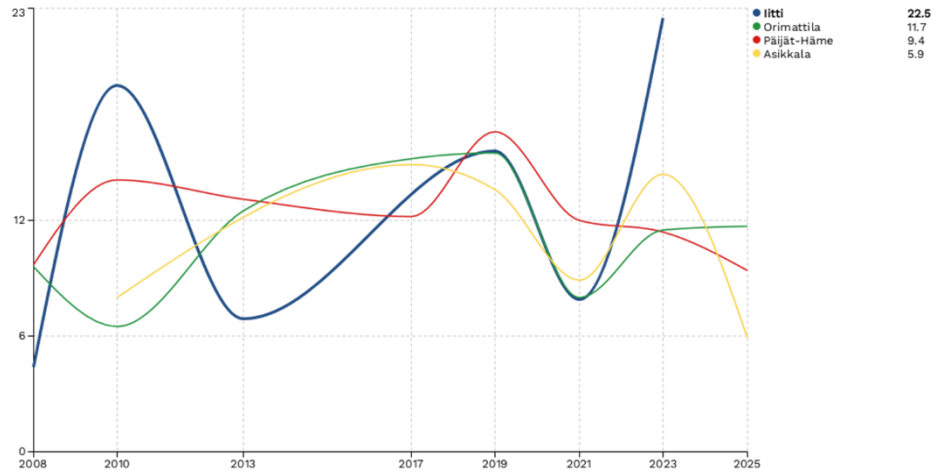
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

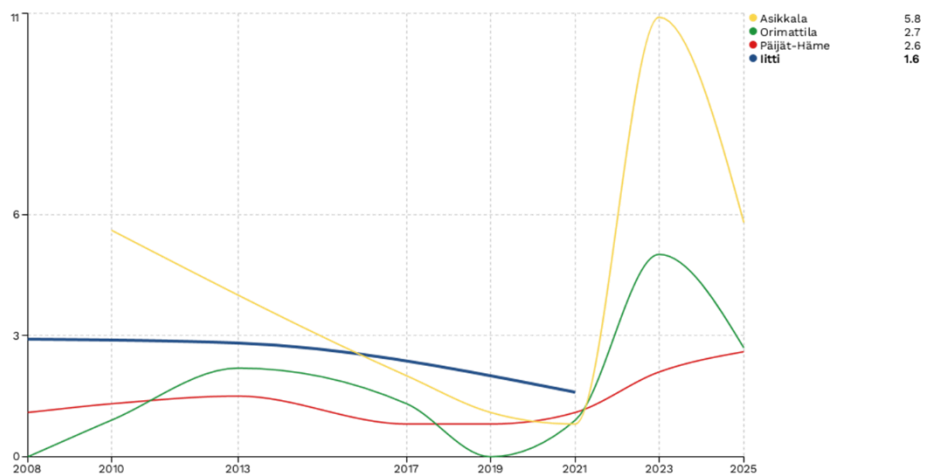
Tupakoi päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

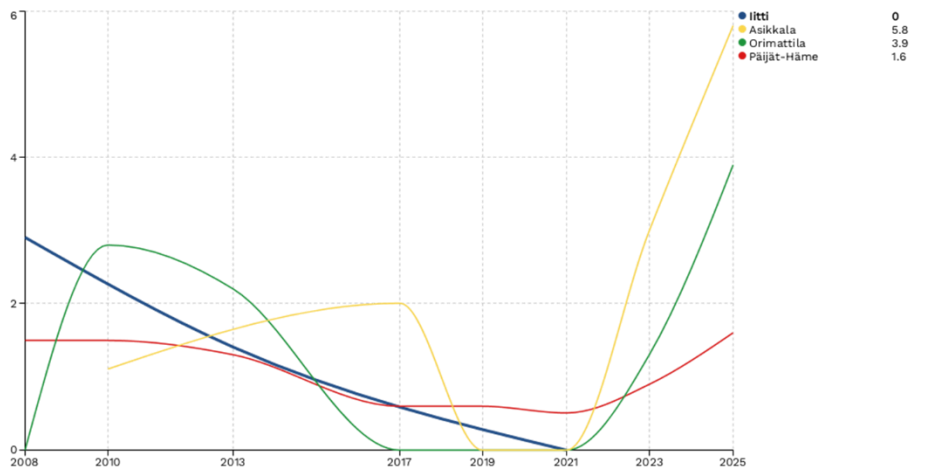
Kokeillut laittomia huumeita
kerran, % lukion 1. ja 2.
vuoden opiskelijoista

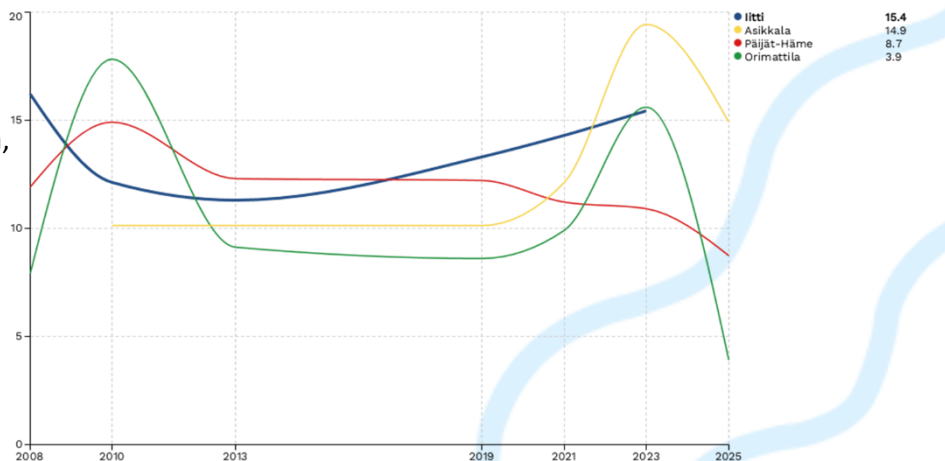
Koulukiusattuna vähintään kerran
viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden
opiskelijoista

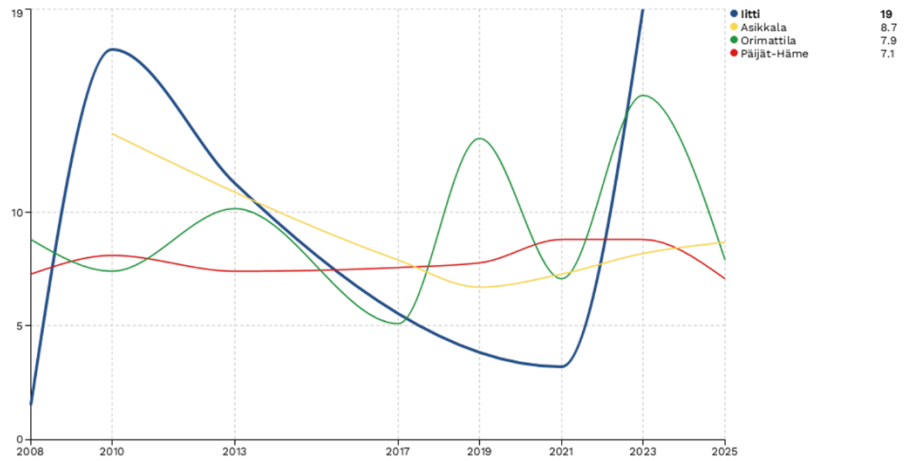
Osallistunut koulukiusaamiseen
vähintään kerran viikossa,
% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

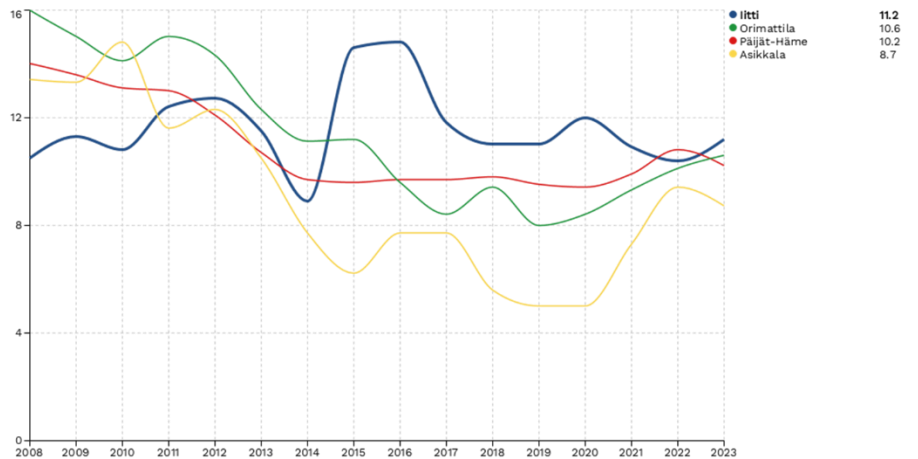
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana,
% lukion 1. ja 2. vuoden
opiskelijoista (-2015)

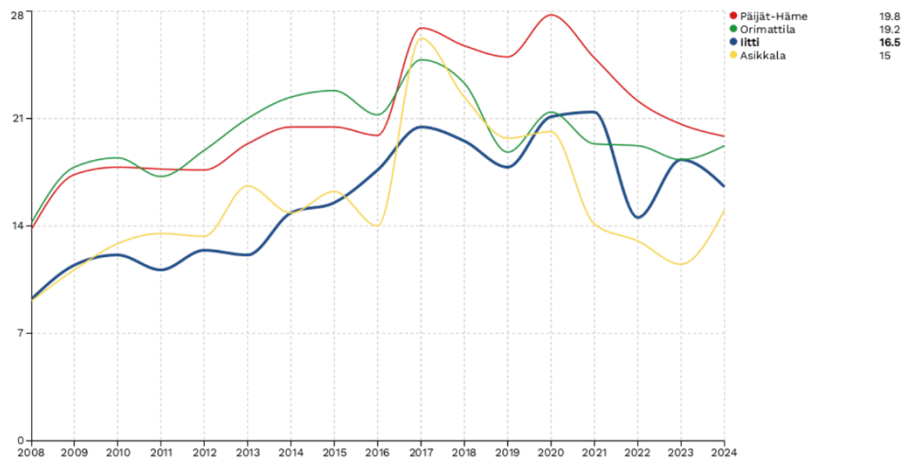
Ei yhtään läheistä ystävää,
% lukion 1. ja 2. vuoden
opiskelijoista

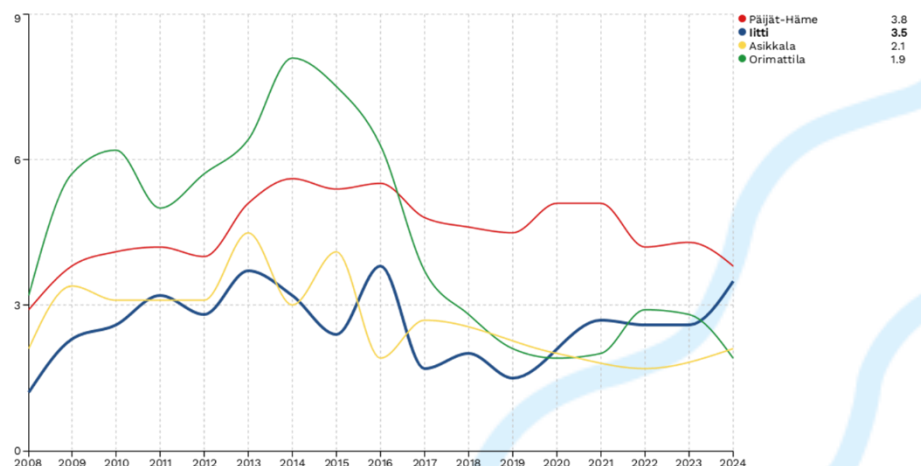
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet
17 - 24-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

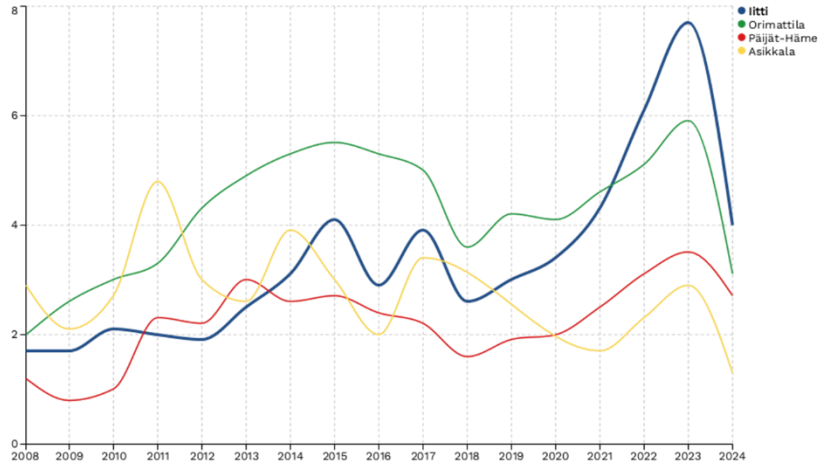
Toimeentulotukea saaneet
18 - 24-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea
pitkäaikaisesti saaneet
18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä
väestöstä

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat,
18 - 24-vuotiaat vuoden aikana,
% vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

4
3.1
2.7
1.3

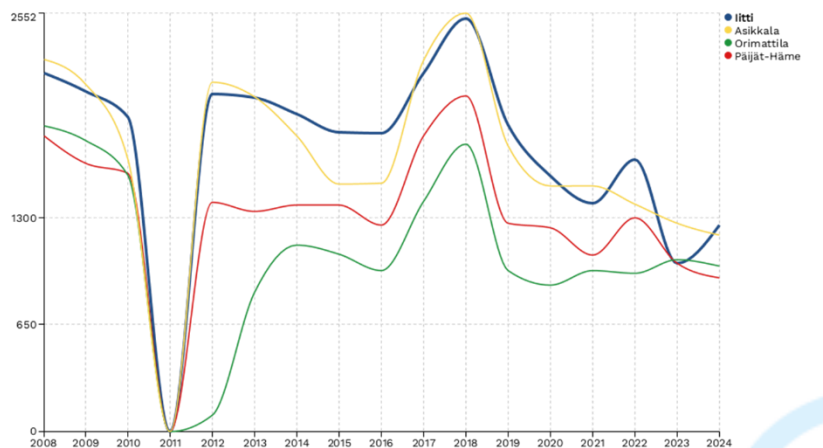
Kyselystä oli havaittavissa, että oppilaita rohkaistaan enemmän kuin edellisessä kyselyssä mielipiteiden ilmaisuun oppitunneilla. Tätä tulee vielä pitää vastaisuudessakin kehittämisen kohteena, kun verrataan muuhun Päijät-Hämeen alueeseen. Noin 75 % syö koululounaan. Tämän kehittäminen on edelleen hyvinvoinnin kannalta merkittävää. Työtä on tehty asian eteen jo viime valtuustokaudella ja tätä tulee jatkaa edelleen. Koulukiusaamista ei lukiossa ole vastaajien mukaan.

Alkoholin ja tupakan käyttö ovat vähentyneet. mutta vastaavasti huumekeilut ovat lisääntyneet. Vastaajista viidennes koki, ettei ole yhtään läheistä ystävää.

2.4.3 Työikäiset ja ikäihmiset

Aiemmin käsiteltiin työssäkäyvien osuutta ja mihin eri aloille työssäkäyvät ovat sijoittuneet. Tässä tarkastellaan indikaattoreiden avulla eri tunnuslukuja ko. ikäryhmästä sekä terveyspalvelujen ja eri tukien näkökulmasta.

Perusterveydenhuollon avohoidon
kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

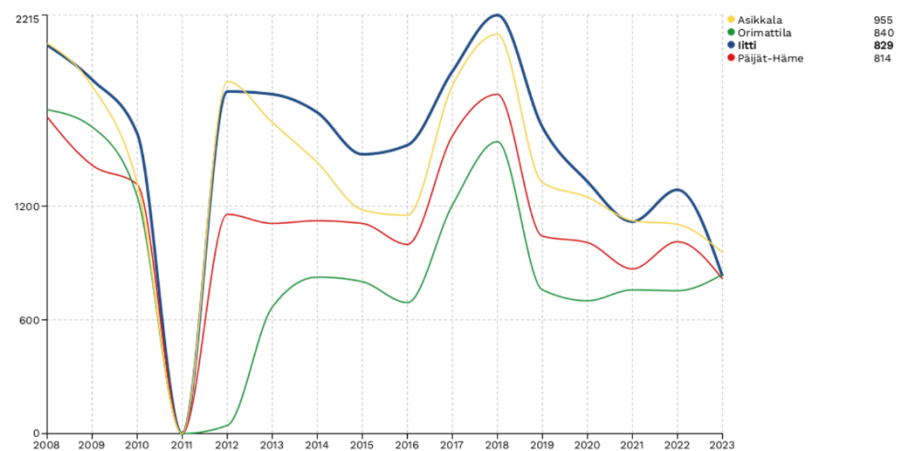

1257
196
1009
934

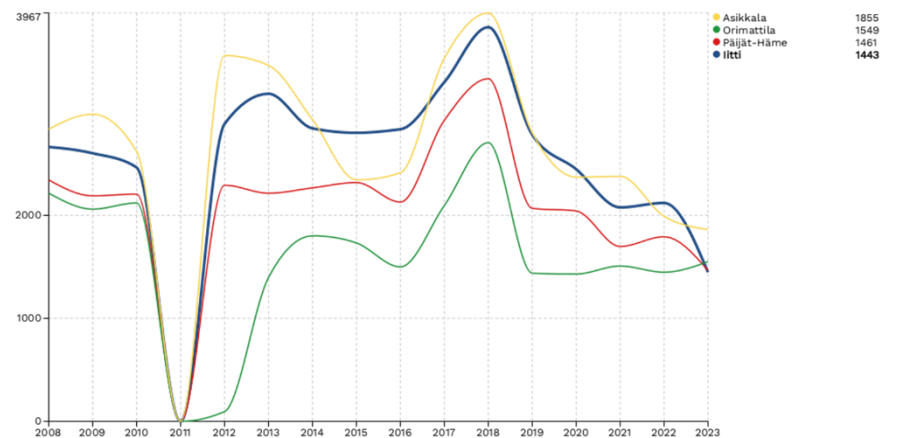
Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla/
1 000 vastaavan ikäistä

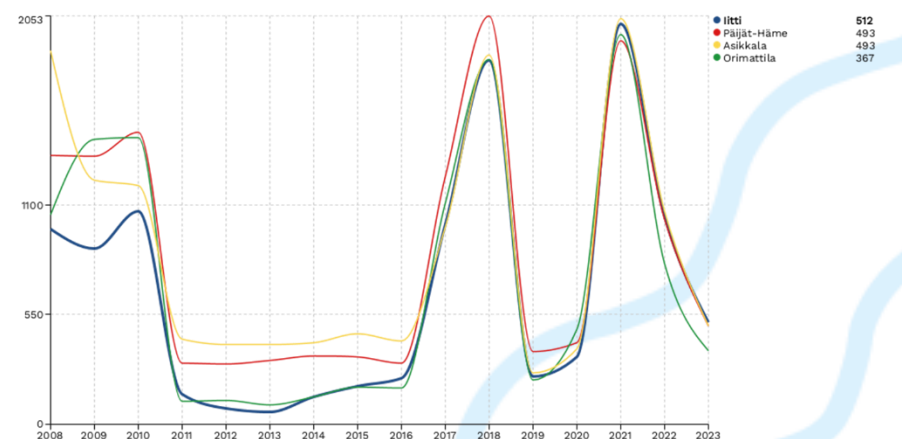
Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla/
1 000 vastaavan ikäistä

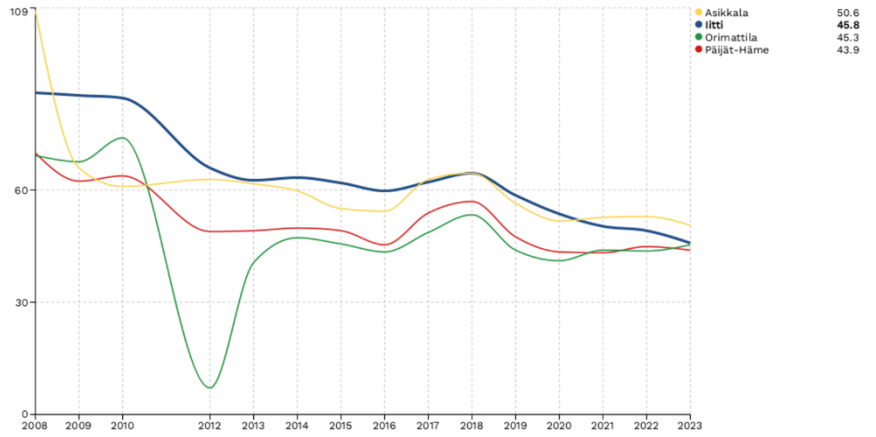
Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/
1 000 vastaavan ikäistä

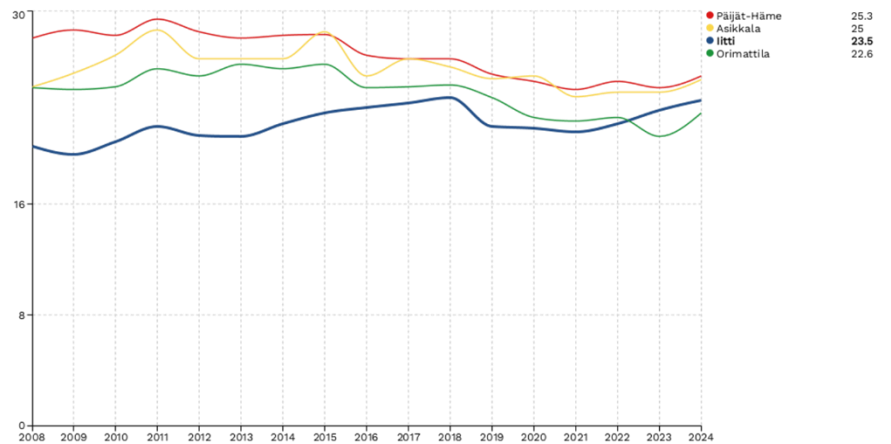
Perusterveydenhuollon muut
avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä
kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

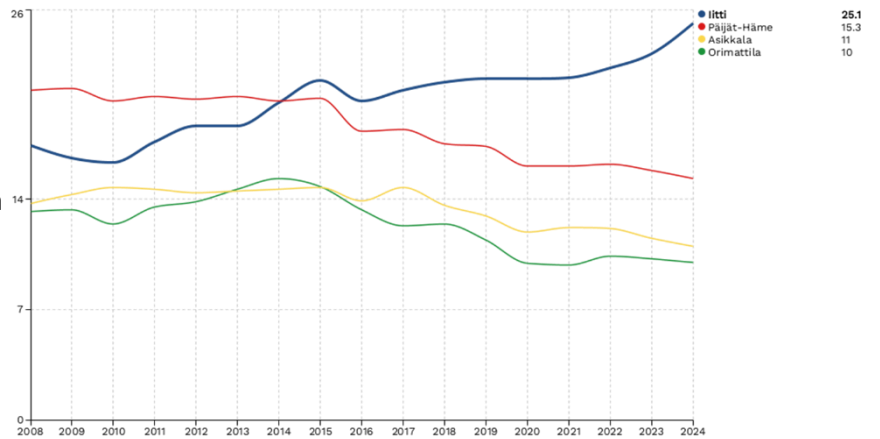
Perusterveydenhuollon avohoidon
lääkäriin potilaat yhteensä, % väestöstä

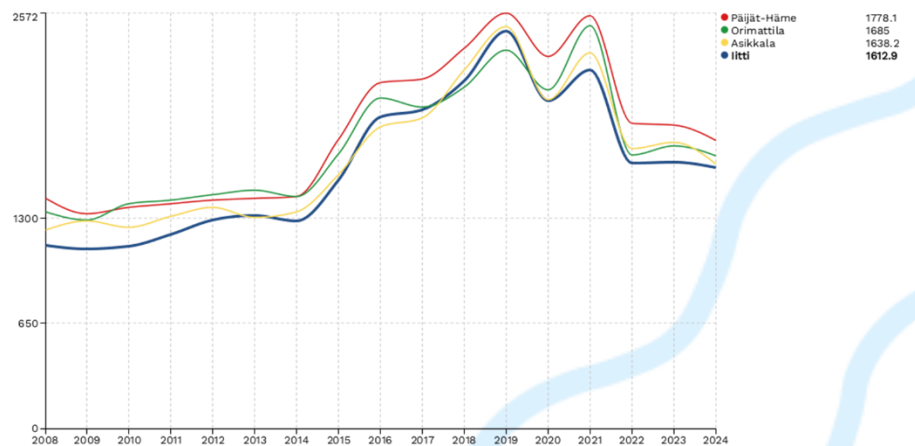
Yksityislääkärikäynneistä korvausta
saaneet, % väestöstä

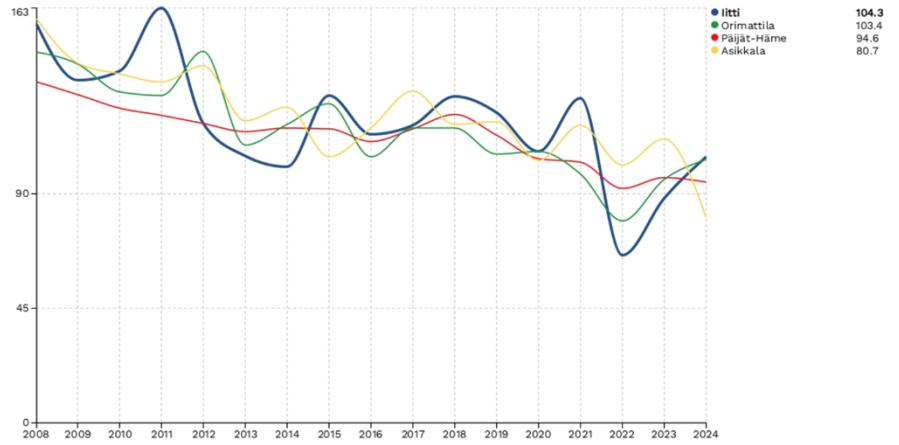
Hammaslääkäripalveluja yksityissektorilla
käyttäneet (korvauksia saaneet hlöt),
% väestöstä

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit/
1 000 asukasta

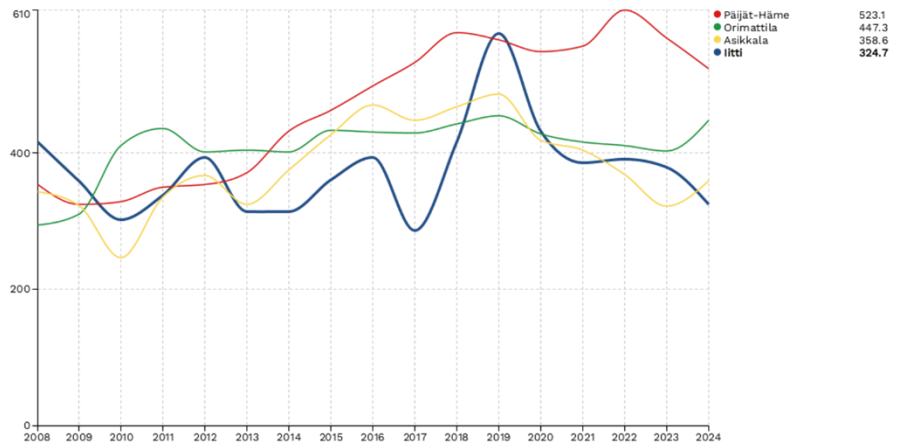

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

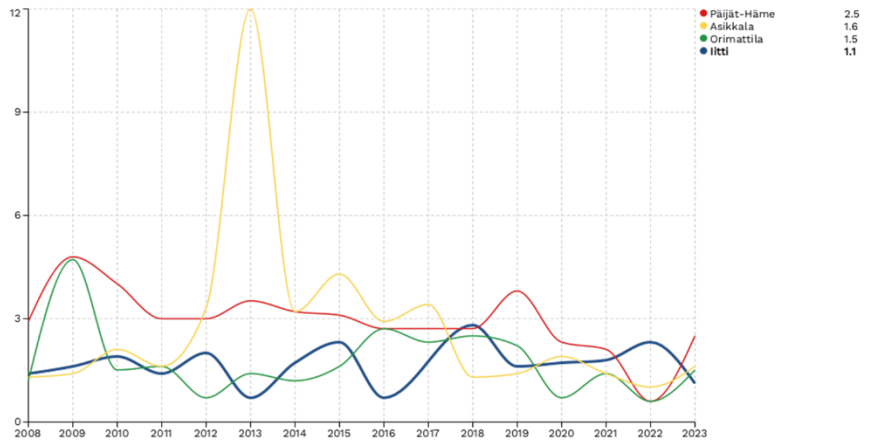
104.3
103.4
94.6
80.7

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneitä

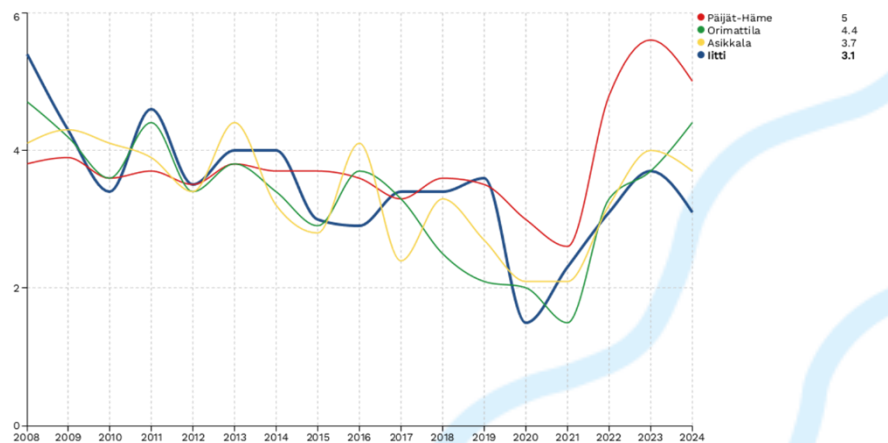
523.1
447.3
358.6
324.7

Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1 000 asukasta (-2023)

2.5
1.6
1.5
1.1

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1 000 asukasta

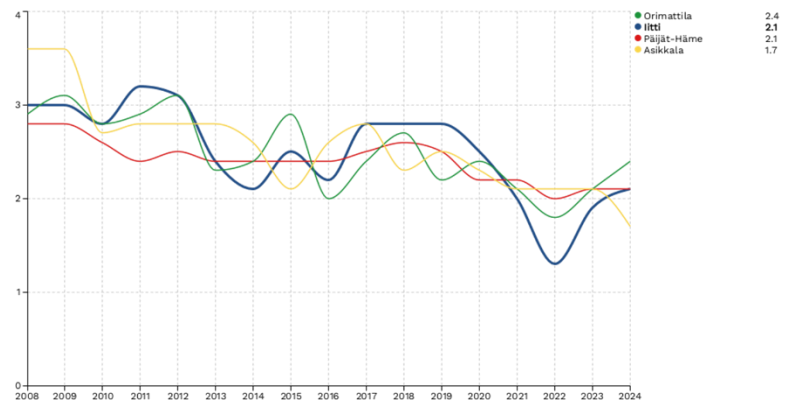

5
4.4
3.7
3.1

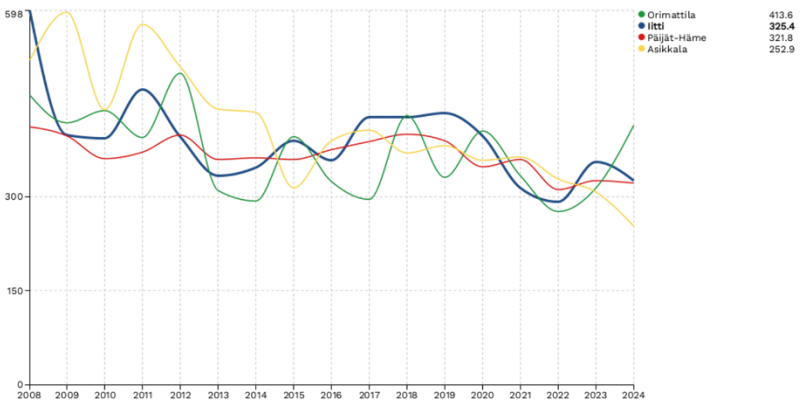
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25 - 64-vuotiaat potilaat / 1 000 vastaavan ikäistä

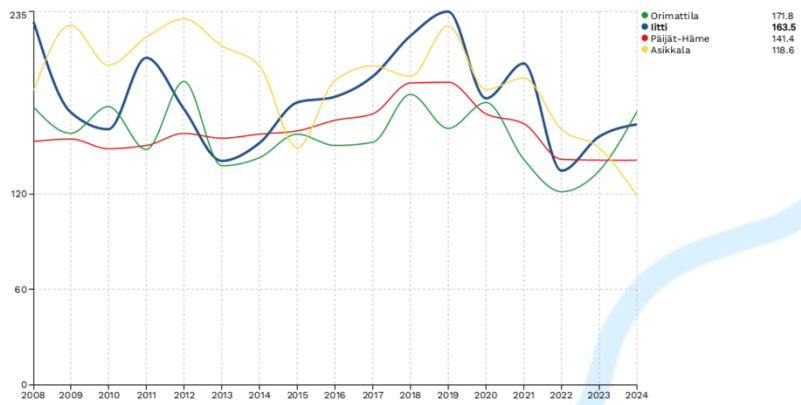
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitajakset / 10 000 asukasta

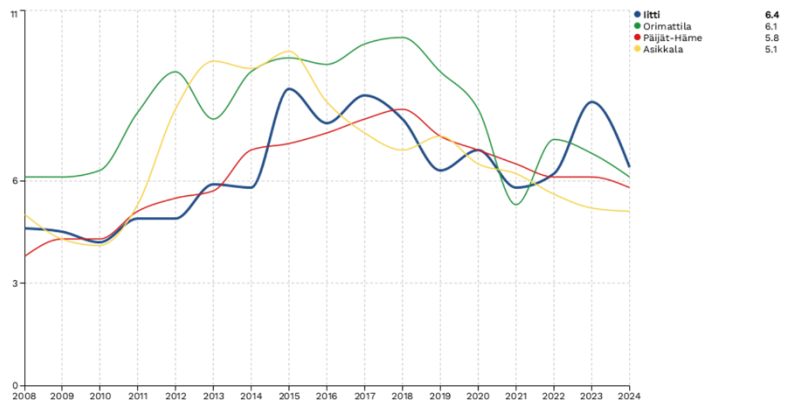
5.4
5.2
4.8
4

2.4
2.1
1.7

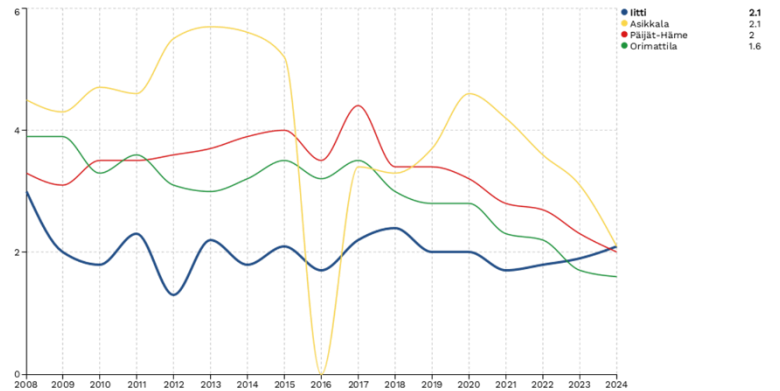
413.6
325.4
321.8
252.9

171.8
163.5
141.4
118.6

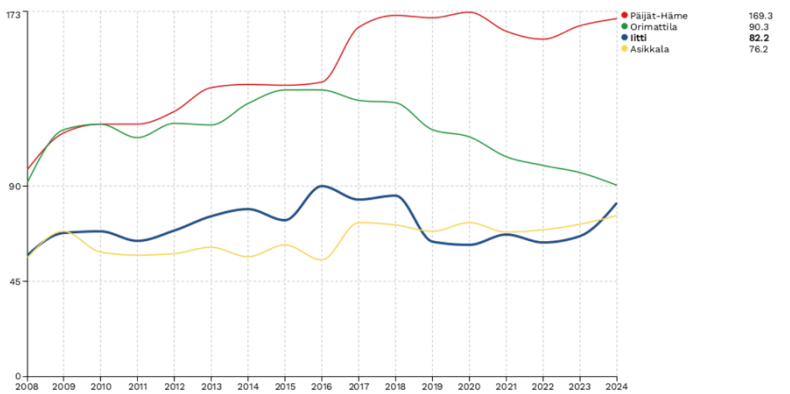
lääkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen
75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12.,
% vastaavan ikäisestä väestöstä

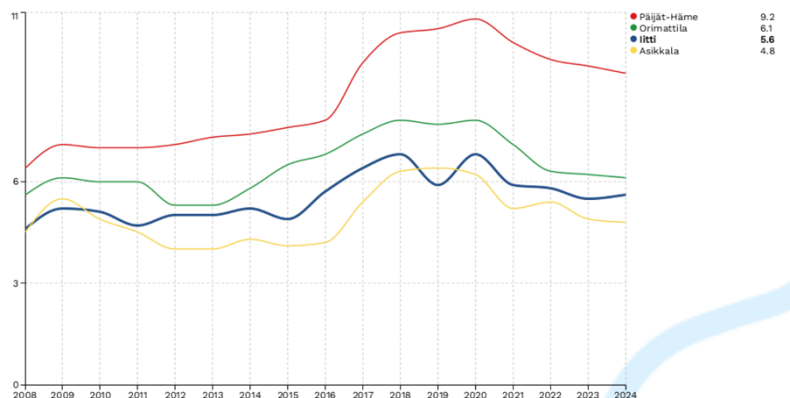
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet
hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

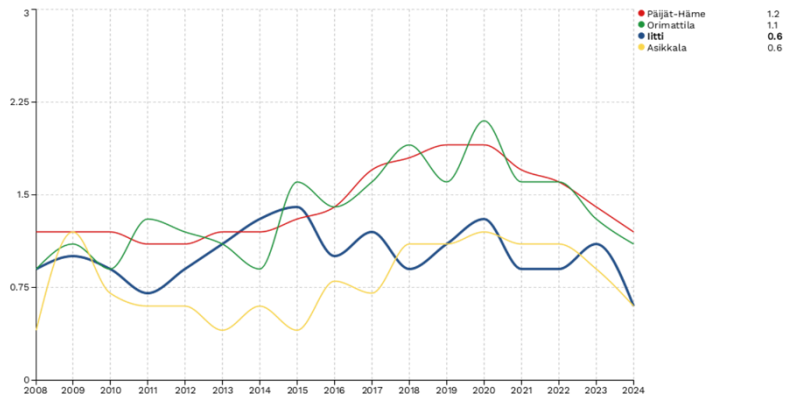
Toimeentulotuki, euroa/ asukas

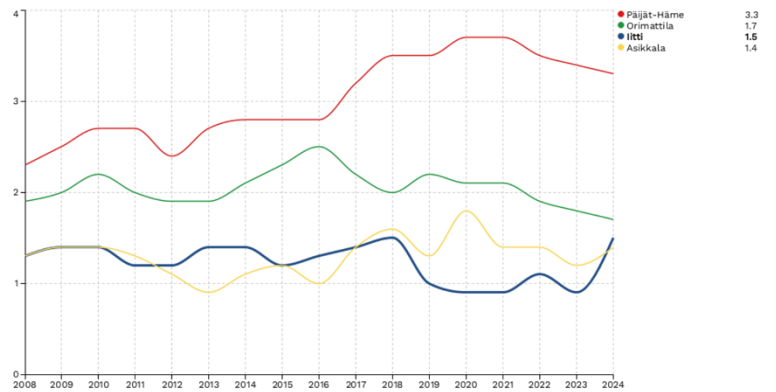
Toimeentulotukea saaneet
25 - 64-vuotiaat, % vastaavan
ikäisestä väestöstä

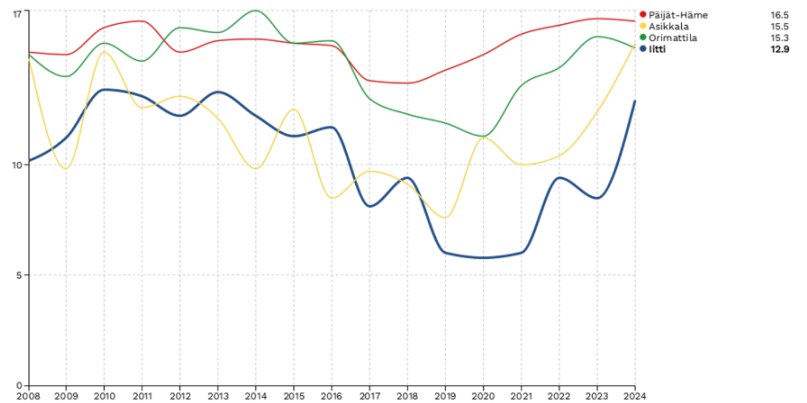
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

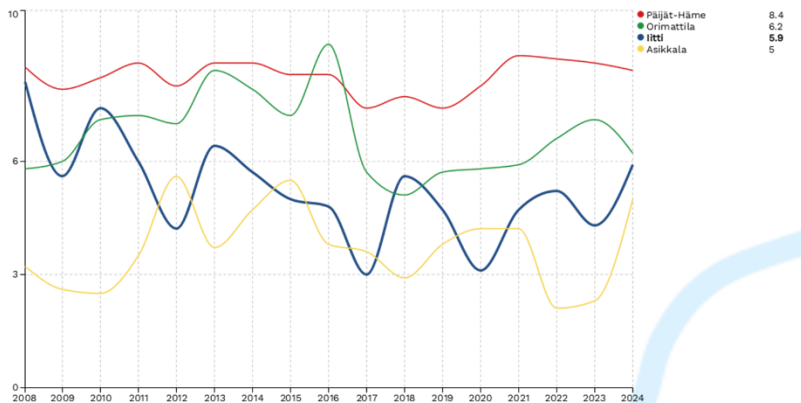
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet yksinasuvat miehet, % toimeentulotukea saaneista kotitalouksista

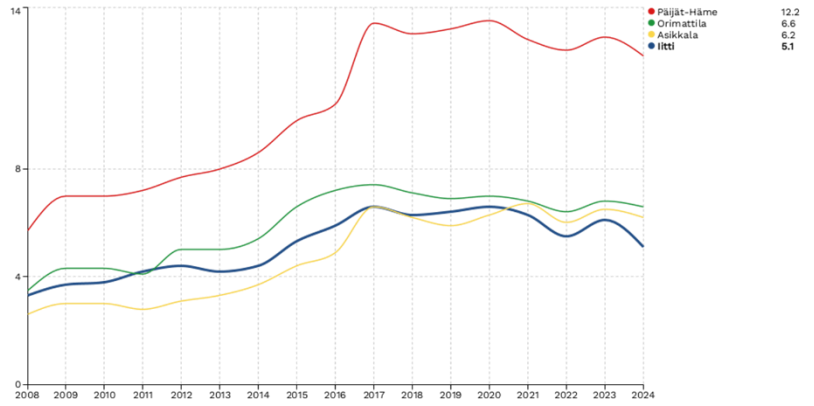

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet yksinasuvat naiset, % toimeentulotukea saaneista kotitalouksista

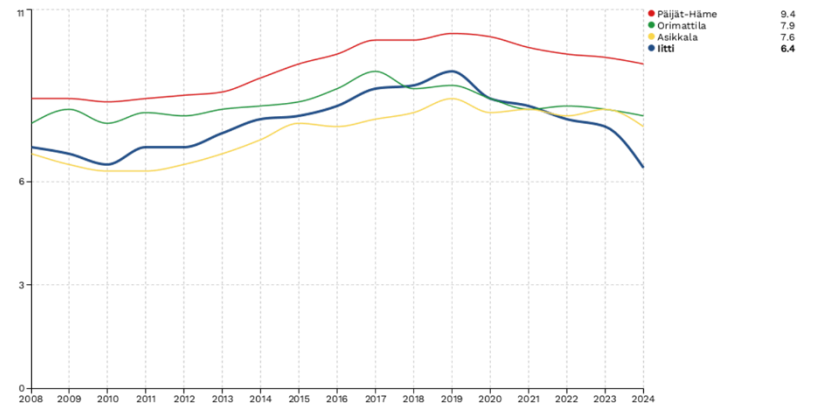

Iitissä oli yhteensä 202 toimeentulotukea saanutta kotitaloutta vuonna 2024.

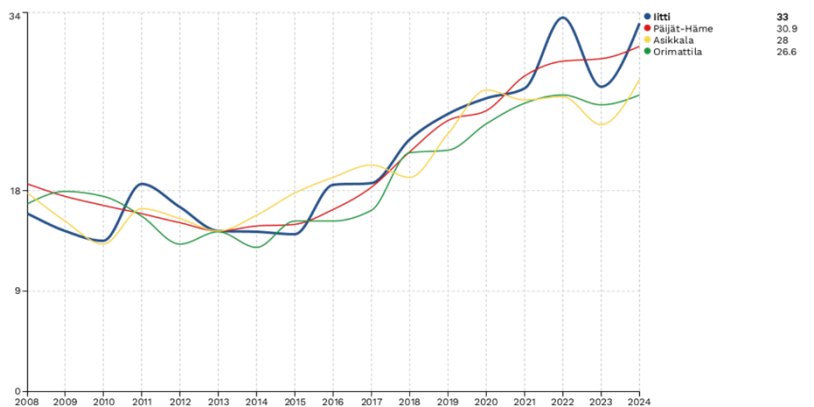
Yleistä asumistukea saaneet yhteensä,
% asutokunnista

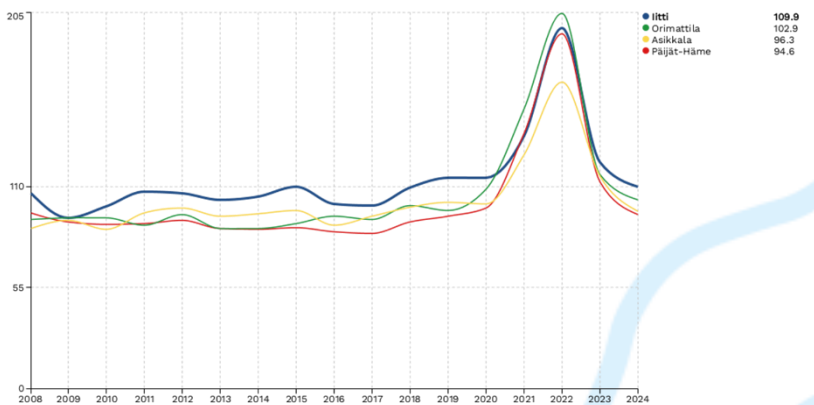
Eläkkeensaajien asumistukea saaneet,
% asutokunnista

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

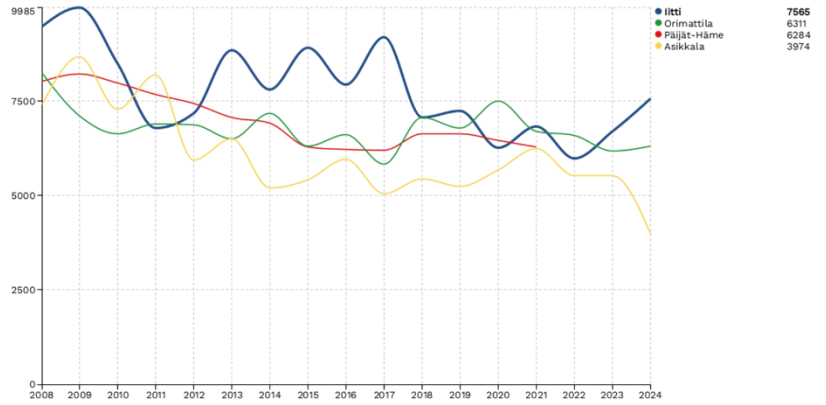

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat/
1 000 vastaavan ikäistä

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä
0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

Indikaattori (PYLL) ilmaisee ennen 80 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti. Menetetyt elinvuodet estimoidaan väestössä PYLL-indeksillä (engl. potential years of life lost). PYLL-indeksi on kansainvälisesti laajalti käytetty mittari, ja se mittaa ennenaikaista kuolleisuutta korostaen nuorella iällä tapahtuvien kuolemantapausten merkitystä. Eri alueiden PYLL-lukuja voidaan siis vertailla sekä keskenään että koko maan tasoon ja tarkastella ajallista kehitystä.

2.4.4 Kaikki ikäryhmät

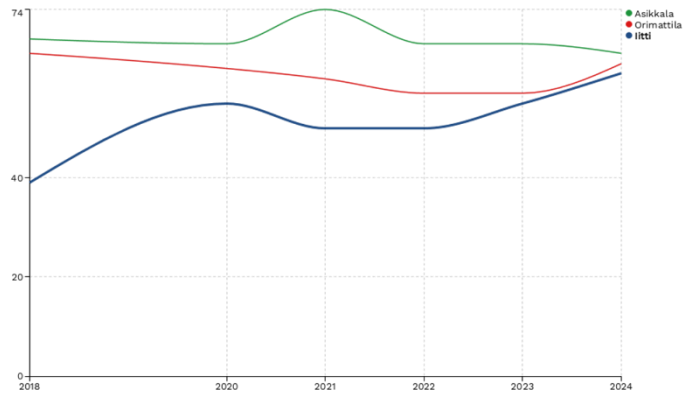
Tässä tarkastellaan indikaattorien avulla kaikkia ikäryhmiä koskevia asioita - pääsääntöisesti turvallisuutta. Ensin kuitenkin lähdetään liikkeelle Hyte-kertoimesta. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystalot siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi (1.1.2023 alkaen), mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilytettiin kunnilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät. Näitä palveluja tarkastellaan enemmän seuraavassa kappaleessa, jossa tarkastellaan hyvinvointisuunnitelman toteutumista valtuustokauden aikana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä haluttiin varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

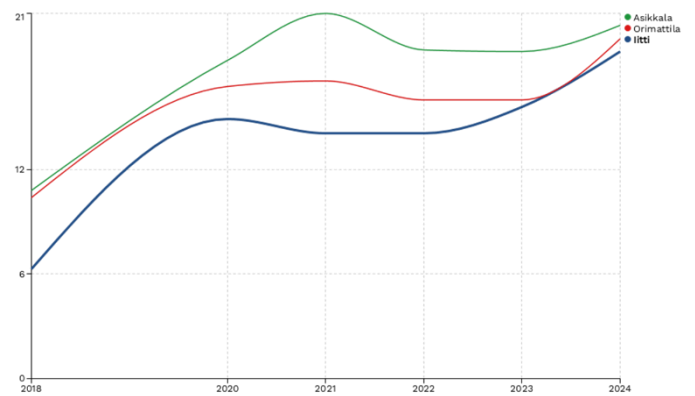
Viereinen kuva (THL) kuvaa HYTE-kerrointa, joka muodostuu prosessi- ja tulosindikaattoreista

HYTE-kerroin, 0 - 100

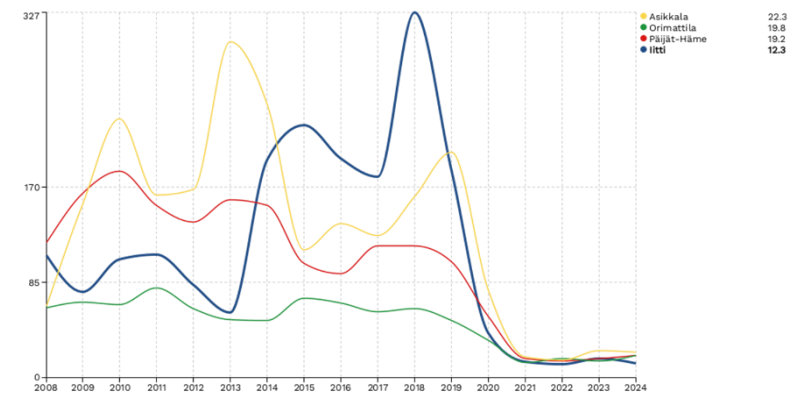

HYTE-kerroin euroa / asukas

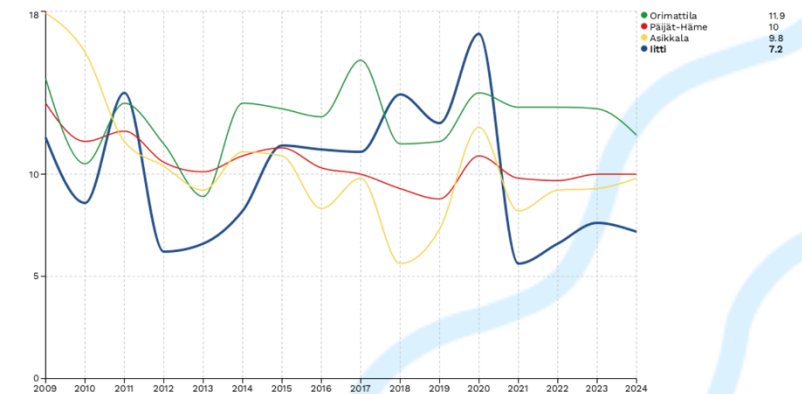

Turvallisuutta koskevat indikaattorit ovat suurelta osin poliisin tilastoihin perustuvia indikaattoreita.

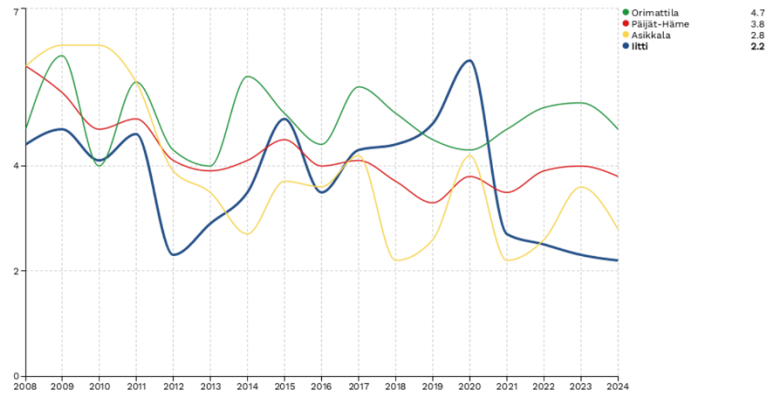
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset/ 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet eräät liikenne rikokset/ 1 000 asukasta

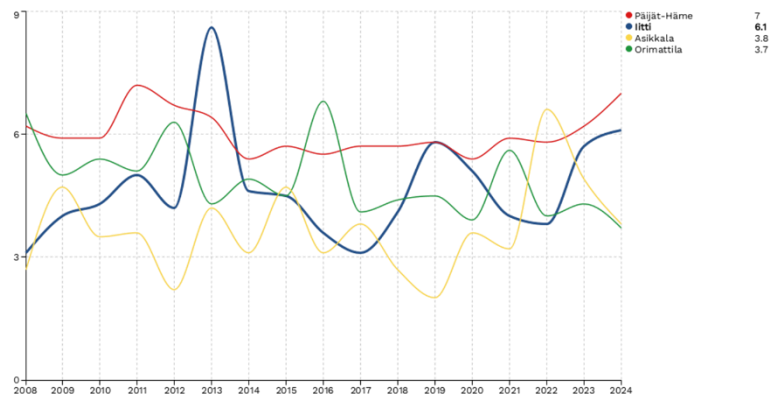
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset/
1 000 asukasta

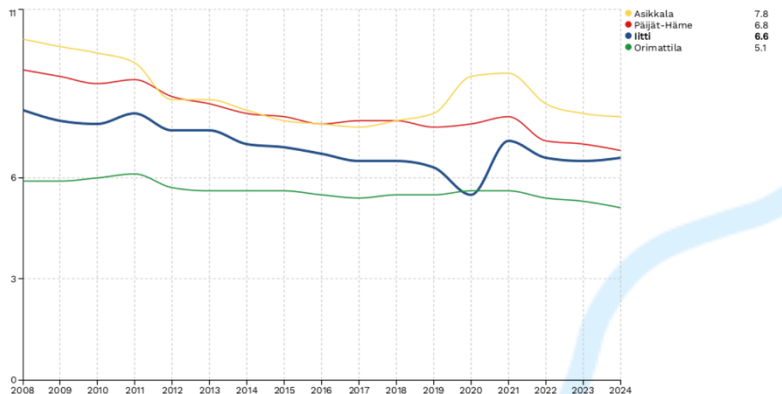
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset/
1 000 asukasta

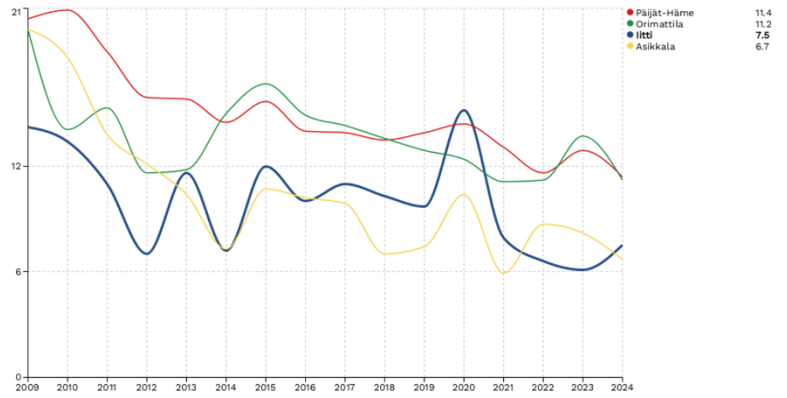
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen
kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

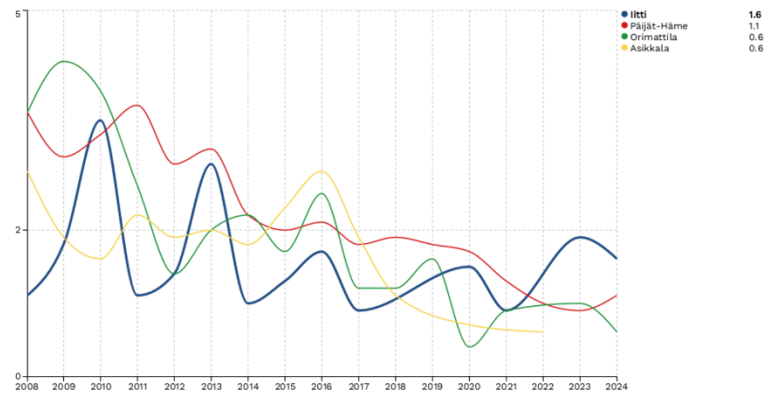
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n
alkoholina, litraa

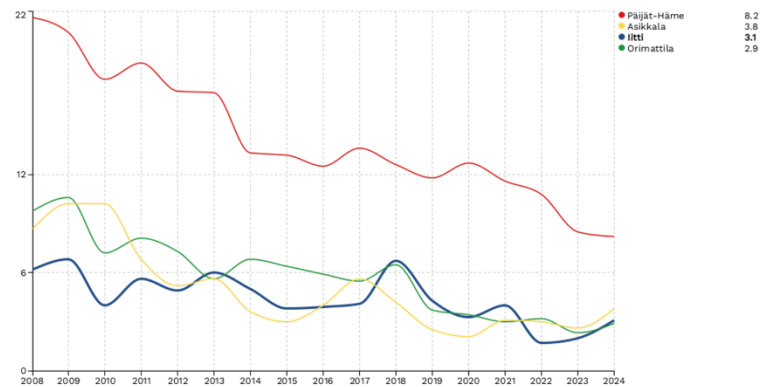
Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt / 1 000 asukasta

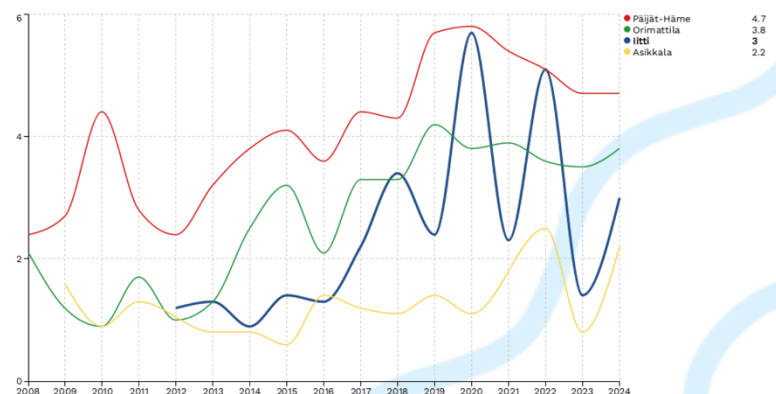
Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt / 1 000 asukasta

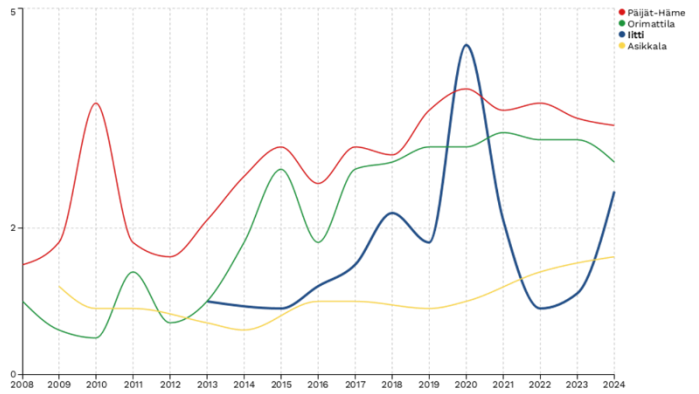
Päihtyneiden säilöönotot / 1 000 asukasta

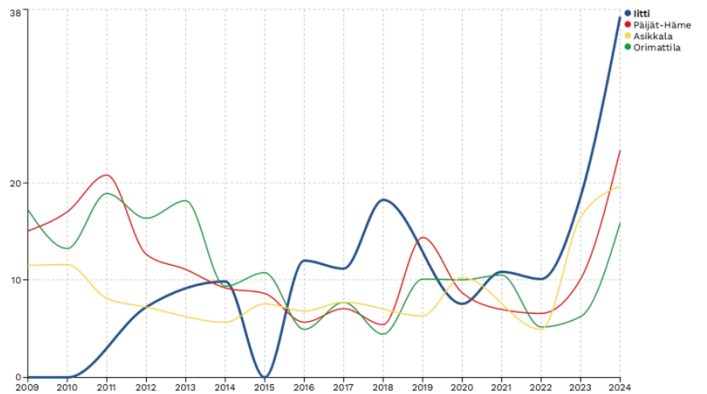
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

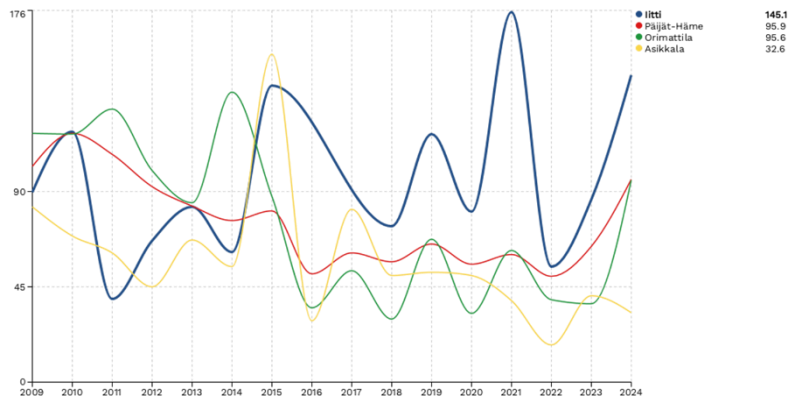
Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden
käyttöririkokset/ 1 000 asukasta

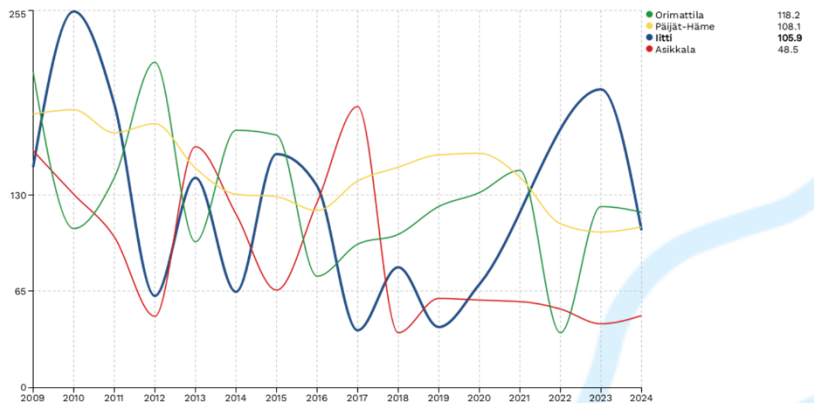
Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0 - 14-vuotiaat/
1 000 vastaavan ikäistä

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat/
1 000 vastaavan ikäistä

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat/
1 000 vastaavan ikäistä

Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta
henkilöt / 1 000 vastaavan ikäistä

2.5 Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen, yhteenveto valtuustokaudesta

Viime valtuustolle esiteltiin hyvinvointikertomus vuosilta 2017-2021. Tämän kertomuksen pohjalta laadittiin hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudeksi. Iitin hyvinvointisuunnitelma noudatteli Päijät-Hämeen alueen hyvinvointikärkiä: mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus ja päihitteettömyys ja terveelliset elintavat, joiden alle nostettiin Iitin hyvinvointikertomuksesta esiin tulleita asioita.

Indikaattoreista ja kyselyistä nousi tuolloin esille puute eri-ikäisten kohtaamispaikasta, joka olisi helposti saavutettavissa ”keskellä kylää”. Tuolloin koronarajoitukset ja yksinäisyys nousivat esille ja kaivattiin kohtaamisia ja yhteisöllistä kokoontumispaikkaa. Myös yhdistykset toivoivat esteetöntä ja helposti saavutettavaa paikkaa kylältä muiden palvelujen läheltä. Saavutettavuuteen ja kohtaamispaikkaan toivottiin eri palveluita esim. mielenterveyspalveluja toivottiin ”lähelle” samoin viranomaispalveluita esim. työllisyyspalveluita. Viranomaispalvelut, jotka on siirretty lähikuntiin, koettiin haastavina.

Toinen asia, joka nousi tuolloin hyvinvointikertomuksesta ja kyselyistä esille, oli kunnan ruokapalveluiden kehittäminen. Lapset ja nuoret voivat olla kunnan ruokapalveluiden asiakkaina ja ruokapöydän ääressä yksivuotiaasta aina abiturientiksi, joten ravinnolla ja ruoalla on iso merkitys lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lisäksi koettiin, että ei olla mukana Päijät-Hämeen ruokakasvatusryhmissä, eikä olla riittävästi haettu avustuksia esim. välipaloihin jne.

Kolmas asia, joka nostettiin esille, oli lakisääteinen suunnitelman puuttuminen ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Tämän suunnitelman tekeminen otettiin myös mukaan hyvinvointisuunnitelmaan.

Neljäs asia oli harrastamisen mahdollistaminen matalalla kynnyksellä. Koettiin, että on tärkeä tukea omatoimista liikuntaa ja liikkumista eri-ikäisillä.

Usein hyvinvointisuunnitelmissa nähdään korulauseita ja ilmaisia, jotka eivät sinänsä ole konkreettisia tavoitteita ja jäävät ilmaan leijumaan. Lauseet ovat tärkeitä ja niitä käytetään juhlapuheissa, mutta siihen ne sitten jäävätkin. Iitissä valtuusto lähti etsimään konkreettisia toimenpiteitä ja niiden toteuttamista. Tästä syystä todettiin, että kolmesta viiteen tavoitetta nostetaan esille ja toteutettavaksi. Seuraavassa on esitetty tavoitteet, jotka tuolloin asetettiin valtuustokaudelle 2021-2025 toteutettaviksi:

1. Mielen hyvinvointi

- Kohtaamispaikka
  - o kirjastosta toimiva kohtaamispaikka, jossa olisi neuvontaa (mm. henkilö paikalla - tietoa kuntalaisille, perusdigiopastusta ja omatoimista asioiden hoitoa tietokoneella, riittävästi asiakaskoneita)
  - o Tila kokoontumisille - kirjastosta tila, joka toimisi kunnan tarjoamana ”olohuoneena” kohtaamisille
  - o Kirjastossa olisi tavattavissa viranomaisen esim. työllisyyspalveluista, verohallinnosta, pankista, ym. digipalveluiden opastamiseen esim. kerran vuodessa

- Liikkuvat palvelut ennaltaehkäisevien ja korjaavien palveluiden välille
  - o Mielenterveyspalvelut ym. palvelut esim. puheterapia, toimintaterapia, jne. lähelle asiakasta - liikkuvat palvelut hyvinvointialueelta -> vrt. varhaiskasvatus, koulut, ikäihmiset
  - o Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tarve toimiville psykologin/ psyykkarin palveluille -> nopeaa puuttumista ja toimimista -> vältetään suoraa ”putoamista” korjaavien palveluiden piiriin
  - o Tulee luoda toimintamalli ja sitä kautta resurssi, joilla taataan ko. palvelu
  - o Henkilö (vakaan ja kouluihin), jolla ei ole opetusvelvollisuutta -> toimiva yhteistyö HVA:n kanssa

2. Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Liikunta-aktiivisuus:
  - o Toimintakykyä ylläpitävän liikunnan mahdollisuus ikäihmisille
  - o Maksuttomat vuorot lapsille ja nuorille liikuntahallissa vrt. pienituloisuusaste
  - o Maksuttomat harrastuskerhot lapsille -> tämä mahdollistaa harrastuksen lapsille, joilla ei siihen ole muuten mahdollisuutta
  - o Harrastusmahdollisuudet omatoimiseen liikuntaan

- Asiointikydyt
  - o Esim. koulubussien hyödyntäminen päivällä lähikaupunkeihin esim. 1 x kk -> suunnitelma ja aikataulu -> bussilla pääsee kauppaan tai uimaan, jne.

- Kolmannen sektorin mahdollisuudet
  - o Riittävä toimintatuki iittiläisille liikunta-, kulttuuri- ja nuorisjärjestöille, kyläyhdistyksille ja terveyttä vaaliville yhteisöille.

- Lakisääteinen suunnitelman teko ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi
  - o Työstetään Päijät-Hämeen yhteistä suunnitelmaa (v. 2021)

- Tehdään tämän pohjalta litin suunnitelma, jonka alustuksena on Päijät-Hämeen suunnitelma
- Vanhus- ja vammaisneuvosto avainasemassa suunnitelmaa tehtäessä

3. Arjen turvallisuus

- Palvelujen saavutettavuuden ja esteettömyyden kehittäminen sekä etäpalvelujen kehittäminen
- Asumisympäristöihin huomio jo kaavoitusvaiheessa (vrt. ikäihmiset, yhden hengen asuntokunnat, yksinhuoltajaperheet)
  - Kuntalaiset kokevat asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi
  - Vapaa-ajanviettopaikkojen ja –alueiden suunnittelussa huomioidaan eri-ikäiset ja kuntoiset liikkujat
- ”Perhekeskusmallin” sähköisten palvelujen tunnettavuutta lisätään
  - sähköisten palvelujen tehokkaampi käyttö, opastuksia

4. Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Varhaiskasvatuksen ja koululaisten ruokakulttuuri -> ”kouluruokaa” syö tulevaisuudessa yhä useampi
  - Joku syö 17 vuotta ”kunnan ruokapöydässä”, joten tällä ruokapöydällä on väliä ruokailutottumuksiin
  - Osallistutaan aktiivisesti Päijät-Hämeen ruokahankkeisiin ja toteutetaan niitä -> Päiväkodin ja koulun ruokailun ja ruokakasvatuksen systemaattinen arviointi ja kehittäminen mm. Nykytila.fi käytössä
  - Hävikkiruoka hyödynnetään esim. nuokulle tai ikäihmisille ja tämä toteutetaan
- Päihde- ja somevalistusta kouluissa
- Jalkautuva HVA:n työ varhaiskasvatukseen -> lapsi saa tarvitsemansa palvelun
- Neuvolalla iso rooli päihteidenkäytön havainnoinnissa ja sitä kautta aikaisena puuttumisena -> HVA:n ja varhaiskasvatuksen yhteistyö tärkeää

Miten toimenpiteet toteutuivat?

1. Kirjasto peruskorjattiin valtuustokauden aikana, ja uudistetun kirjaston avajaisia vietettiin 23.8.2025. Kirjaston suunnittelussa ja tilojen uudelleen järjestämisessä otettiin huomioon toive kunnan yhteisestä olohuoneesta. Kirjastosta tuli perinteisten kirjaston toimintojen lisäksi kohtauspaikka, mahdollisuus yhdistysten kokoontumisille ja kirjastoon tuli myös työpisteitä, tutkijan huone, jne. Kirjastoon tehtiin eri-ikäisten toimintapisteitä, mikä mahdollistaa myös pieniä tapahtumia kirjastolle.

Kirjaston henkilökunta antaa perusdigipastusta kirjastolla ja tarvittaessa on myös järjestetty ulkopuolista digineuvontaa. Myös muita viranomaisia on käynyt kirjastolla. Senioriohjaaja on myös

ollut tavattavissa kirjastolla. Kirjastoon avattiin myös nuorten aikuisten 17-29-vuotiaiden tiedotus-, neuvonta- ja opastuspiste, Ohjaamo. Ohjaamon avajaisia vietettiin 15.10.2025. Kirjaston ”muutos” monipuoliseksi kohtaamispaikaksi ja yhteisölliseksi olohuoneeksi toteutui hyvin. Toivottiin esteetöntä tilaa, joka sijaistee keskellä kylää, palveluiden lähellä ja toimii kunnan ”olohuoneena” – nämä saatiin toteutettua kirjastoon.

Liikkuvia palveluja toivottiin kunnan ennaltaehkäisevien ja HVA:n korjaavien palvelujen väliin. Valtuustokaudella tapahtui suuri muutos, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämismääräykset siirtyivät hyvinvointialueille 1. tammikuuta 2023. Tämä tietysti muutti rajapintaa ja rajapintatyötä organisoitiin uudelleen. Jotakin vanhaa jäi ja uutta tuli lisää. Kuntien näkökulmasta jopa liikaakin eri pieniä alueellisia ”ryhmiä”. Tästä on annettu kritiikkiä, että vähempikin alueellisia työryhmiä riittäisi, koska osin niissä käsitellään samoja asioita.

Kuraattorit siirtyivät tässä 1.1.2023 muutoksessa hyvinvointialueen työntekijöiksi, mikä tietysti muutti joitakin osin palvelua. Esiopetuksesta lähti käytännön työstä kuraattorin panos pois. Tähän etsittiin uutta ratkaisua ja esi- ja perusopetukseen haettiin kielen ja oppisen tukeen hanketta, johon saatiin 156 000 € avustusta vuosille 2024-2027. Tähän hankkeeseen palkattiin laaja-alainen erityisopettaja, joka kykenee tekemään kieli- ja äänneopetusta – korjaamaan puuttuvien äänteiden ja kirjainten haasteita sekä antamaan tukea laajasti kieleen liittyviin muihinkin haasteisiin. Hankkeesta saavat hyötyä niin esiopetus kuin alakoulun 1.-6. luokan lapset. On tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta, että sama henkilö työskentelee lapsen kanssa esikoulussa ja jatkaa myös koulussa yhteistyötä lapsen kanssa. Tulokset hankkeesta ovat olleet erittäin positiivisia. Lisäksi palkattiin kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa ryhmäkokoja pienentämään ja oppimisen tueksi.

Psykologin palveluja on saatu paremmin toimimaan, kun psykologit ovat vierailleet ryhmissä ja nähneet lapsia arjessa. Kun oikeasti kohdataan lapsi, muuttuu lapsi ”paperista” konkreettiseksi ja sitä kautta lapsia on saatu tarvittaviin tutkimuksiin. Myös neuvolan kanssa yhteistyö sujuu hyvin, esim. nelivuotisarvioinnit.

Ikääntyneille on suunnattua ohjausta ja neuvontaa sekä tietoa kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen palveluista ulottamalla Liikkuva senioripistetoiminta littiin. Senioripiste on tuonut ikääntyneille osallistumisen mahdollisuuksia ja osallisuuden kokemuksia. Senioripisteen auto kulkee tiettyinä aikoina eri kunnan alueilla, jotta palvelu on helposti saatavilla. Myös muita erilaisia hyvinvointitapahtumia/ -bussi on tullut vierailemaan litissä. Ollaan mukana aktiivisesti HVA:n tarjoamissa ikääntyneille suuntautuneissa liikkuvissa palveluissa, joita on saatavilla.

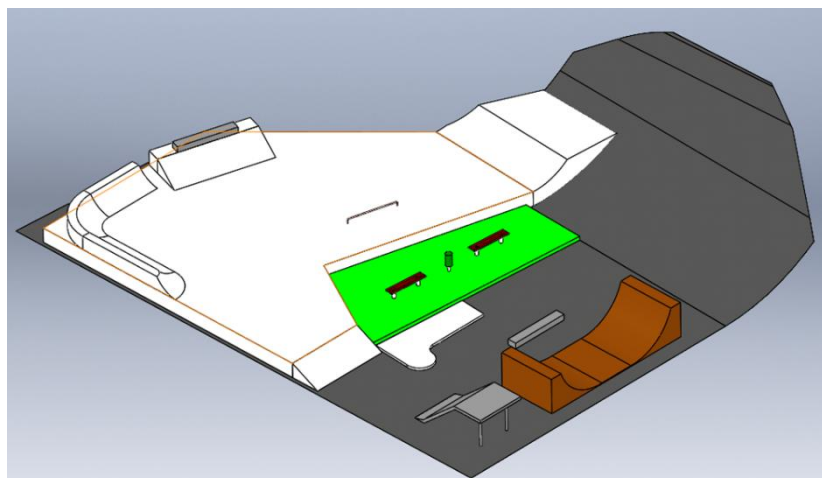
2. Liikunta-aktiivisuutta on lisätty niin matalan kynnyksen liikuntaolosuhteisiin panostamalla kuin myös matalan kynnyksen liikuntapalveluilla. Valtuustokauden aikana vanhus- ja vammaisneuvosto toivoi, että toinen liikunnanohjaajan vakanssi muutetaan senioriohjaajan vakanssiksi, jotta ikäihmisten toimintakykyä ylläpitävää toimintaa voidaan kehittää samoin kuin myös ikäihmisten palveluneuvontaa. Tämä toteutettiin ja matalan kynnyksen toimintakykyä ylläpitäviä liikuntaryhmiä toteutettiin.

Lasten liikuntaan panostettiin edelleen ja liikuntahallissa lasten ja nuorten vuorot ovat maksuttomia. Lisäksi jotkut paikalliset yhdistykset ovat tukeneet hankkeidensa avulla lasten osallistumista toimintaan. Lisäksi Suomen/ Iitin harrastamisen malli on mahdollistanut koulupäivien jälkeen lasten maksuttoman osallistumisen heitä kiinnostaviin harrastustoimintoihin. Lapsilta kysyttiin, mitä he toivoivat ja kerhotoimintaa kehitettiin lasten toiveiden mukaan.

Harrastusmahdollisuuksia omatoimiseen liikuntaan lisättiin ja kehitettiin. 10 km:n kuntoreitin kunnostus aloitettiin ensimmäisenä toimenpiteenä omatoimisen liikunnan mahdollistajana. Ulkoliikunnan harrastajien määrässä tapahtui kasvua koronapandemian aikana ja sen jälkeen. Sitten uusittiin Ravilinnan vapaa-aikakeskuksen tenniskentät (2 kpl) ja rakennettiin uusi padel-kenttä. Lisäksi alueelle rakennettiin katukoripalloalue. Alueelle valmistui myös ulkokuntosalialue. Samassa yhteydessä rakennettiin uusi ulkojää jäähallin kupeeseen. Viimeisimmäksi vuonna 2025 pinnoitettiin yleisurheilukenttä ja samalla kunnostettiin myös heittolajien alueita kuin myös uusittiin vesieste vastaamaan nykyvaatimuksia. Yleisurheiluvälineitä uusittiin myös ajanjaksolla. Ulkoliikuntaolosuhteita ja sitä kautta matalan kynnyksen liikuntapaikkoja kehitettiin. Näin mahdollistetaan eri lajien kokeilut maksuttomilla ulkoliikuntapaikoilla.

Harrastustoimintaa ja -mahdollisuuksia kehitettiin myös nuorten kanssa yhdessä. Nuoret toivat esille Ravilinnan skeittialueen epäkohtia. Järjestettiin avoin tilaisuus harrastajille ja skeittiparkin kehittämispalaveri pidettiin 27.5.2022. Kehittämispalaveri pidettiin skeittialueella. Ideoita otettiin vastaan kirjallisesti, ja toisena vaihtoehtona oli piirtää skeittialueen pohjakuvaan ideoita. Nuoret toimittivat Kausalan skeittiparkin kehittämissuunnitelman 8.8.2022, joka oli tehty kehittämispalaverin pohjalta.

Tekstiosan lisäksi oli kuva skeittiparkista, josta aloitettiin yhteinen taival ja alueen kuvien muokkaus. Alla on aloituskuva, jonka nuoret piirsivät ja jota lähdettiin kehittämään. Tämä idea kehittyi matkan varrella. Nuorten kehittämissuunnitelmasta lainattuna: ”Karkean ja kuluneen asfaltin korvaaminen sileällä betonilla oli kaikilla yhteinen toive”. Tämä toive vielä edistyi matkan varrella niin, että koko skeittialue tuli betonipäällysteisenä eli kuvassa oleva asfalttikin muutettiin ajan saatossa nuorten toiveiden suuntaan.

Myös nuorisovaltuustolta tuli kannanotto skeittihankkeeseen: ”Nuorisovaltuustolta pyydettiin lausuntoa liitin skeittiparkin kehittämistä. Nuva puoltaa skeittirampin kehitystä yksimielisesti ja toivoo asialle pikaista edistämistä. Nuorisovaltuustolta tuli lisäksi seuraavanlaisia kommentteja: ”Vaikuttaa erittäin hyvältä” ja ”Tosi hyvä uudistus”. ” Skeittialueen suunnittelua jatkettiin ja saatiin hanke investointiosaan vuodelle 2024.

Tämä Ravilinnan skeittialue oli jo suunnitteilla, kuten edellä on kuvattu ja saatu investointiohjelmaan vuodelle 2024. Haapakimolan koulun rehtori otti yhteyttä, kun oli teettänyt kyselyn lapsille Haapakimolan koulun piha-alueeseen liittyen. Lapset olivat ideoineet, miten saataisi iso hiekkakenttäpiha viihtyisämmäksi ja liikunnallisemmaksi. Lapsilta tuli ehdotus koulun piha-alueelle: pumptrack-rata ja parkour-alue. Syksyllä 2023 pidettiin Haapakimolan koululla tilaisuus, jossa oli mukana alueen yhdistyksiä ja vanhempainyhdistyksen jäseniä, jne. Lasten ja nuorten ideoista (Ravilinna ja Haapakimola) muodostettiin yksi hanke, jota lähdettiin viemään eteenpäin. Valtuusto näki nämä lasten ja nuorten hankkeet merkityksellisinä – nämä toteutettiin vuoden 2024 ja 2025 aikana. Lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia kehitettiin heitä kuulemalla ja yhteistyötä tehden. Nuoret olivat alusta loppuun mukana esim. Ravilinnan skeittialueen suunnittelussa ja urakan aloituspalaverissa ja matkan varrella.

Liikuntaneuvontaa on tehostettu ja kehitetty palvelemaan paremmin kuntalaisia. Hankittiin inbodymittari, jolla on mitattu liikuntaneuvonnan asiakkaita, yksittäisiä kuntalaisia, tapahtumissa, kutsunnoissa, kunnan työntekijöitä, luottamushenkilöitä, yrittäjiä ja yritysten työntekijöitä.

Asiointikyytejä kehitettiin koulubusseja hyödyntäen. Järjestettiin kuljetuksia uimahalleihin uimaan ja vesijumppiin, ostosmatkoja, tapahtumiin, taidenäyttelyihin, jne. Myös esikoululaisten uimaopetuksia järjestettiin keväisin koulubusseja hyödyntäen.

Kolmannen sektorin mahdollisuuksia parannettiin ja toimintatuet korotettiin ”entiselle” tasolle. Samalla avustuskäytäntöjä ja sääntöjä uusittiin sekä hakemukset muutettiin sähköisiksi. Myös kumppanuussopimuksia tehtiin joidenkin yhdistysten kanssa.

Lakisääteinen suunnitelma tehtiin ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa. Pohjana ja tilastoja haettiin Päijät-Hämeen yhteistä suunnitelmasta. Suunnitelma viimeisteltiin vanhus- ja vammaisneuvostossa 26.04.2023 § 3 ja lähetettiin kunnanhallitukselle hyväksyttäväksi.

Lisäksi kulttuurista hyvinvointia kehitettiin valtuustokaudella. Iitti on ollut mukana Päijät-Hämeen Liiton, Päijät-Hämeen Kulttuurin suunta 2030 maakunnan omassa kulttuuriohjelmassa. Valtuustokaudella lisättiin kulttuuritapahtumien määrää. Esim. vuonna 2025 helmikuussa järjestettiin KuttuuriQ, jossa oli liki 2000 käyntikertaa ko. kuun tapahtumissa. Tuon kuukauden tavoitteen oli, että tapahtumat järjestetään litissä – helposti saavutettavia ja lähes kaikki tapahtumat olivat maksuttomia. Edistettiin samaa teemaa kuin liikuntakulttuurin osalta eli matalan kynnyksen osallistumismahdollisuutta. Myös kansalaisopiston toimintaa kehitettiin ja oli osana edistämässä kulttuurista hyvinvointityötä.

Tässä on esitetty vain muutamia esimerkkejä toimenpiteistä, joita valtuustokaudella on tehty. Vuosittain on tehty hyvinvointiraportti, jossa on esitetty tarkempia vuosittaisia toimenpiteitä.

- Arjen turvallisuutta ja palvelujen saatavuutta on kehitetty mm. viemällä kirjastoauton mukana eri palveluja kylille. Kirjastoauton kyydissä on ollut välillä senioriohjaaja, liikunnanohjaaja, nuorisohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä, jne. On järjestetty eri teemoja, milloin on mitattu inbodymittarilla, milloin järjestetty etsivää nuorisotyötä kylillä, jne. Lisäksi on järjestetty, kuten edellä jo mainittiin, kuljetuksia palvelujen pariin koulukuljetusbusseja hyödyntäen. Etäpalveluja on pystytty uuden kirjaston myötä myös kehittämään, ja kirjastossa on mahdollista etäyhteyksin hoitaa virastoasioita äänieristetyissä tiloissa.

Turvallisuuteen liittyen on pohdittu paljon tulevaisuuden asumista ja pienempien asuntojen tarvetta, jotka olisivat palvelujen lähellä. Tätä asiaa työestetään jatkossakin, sillä on myös tyhjiä asuntoja tarjolla, joten on pohdittava tulevaa tarvetta ja sitä, mitä ei ole enää järkevää ylläpitää. Valtuustokaudella keskityttiin lisäämään viihtyisyyttä vapaa-ajanviettopaikkojen ja -alueiden ympäristöissä. Esteettömyys huomioitiin rakennushankkeissa.

Vanhus- ja vammaisneuvosto on järjestänyt avoimia ja maksuttomia luentoja turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyen. Kansalaisopisto on myös järjestänyt ko. aiheeseen liittyviä luentoja. Iitissä on vierailut myös viranomaisia esim. terveyspalveluista ja poliisista luennoimassa turvallisuuteen liittyen.

- Ruokapalveluita kehitettiin paljon viime valtuustokauden aikana. Tavoitteena oli osallistua aktiivisesti Päijät-Hämeen alueen ruokaryhmiin ja saada ideoita ruokapalveluiden kehittämiseen. Tämä onnistui, kun löytyi oikea henkilö ja innostusta kehittämiseen. Iitti on ollut mukana Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden edistämisen työryhmässä. Ryhmän ajatus lähtee Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ajatuksesta Ravitsemuksella hyvinvointia. Ravitsemusterveyden edistämällä pyritään turvaamaan lasten tervettä kasvua ja kehitystä, parantamaan työikäisten työ- ja toimintakykyä, tukemaan ikääntyneiden ihmisten toimintakykyä ja kotona selviytymistä, lisäämään terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventamaan väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Ravitsemusterveyden edistäminen on osa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin edistämisen tehtävää, siksi on tärkeää olla yhdessä kehittämässä ja edistämässä ravitsemusterveyttä.

Hyvinvointia tukevien ruokavalintojen tekemistä mahdollistava lähiympäristö sekä ennaltaehkäisyä ja varhaista tukea tarjoavien toimintamallien hyödyntäminen tulee olla keskeinen osa sekä kuntien että hyvinvointialueiden keinovalikoimaa alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Asukkaiden hyvän ravitsemuksen edistäminen kunnassa on hyvinvointipoliittinen päätös, johon myös kuntapäätäjien tulee sitoutua. (Ravitsemuksella hyvinvointia, Valtion ravitsemusneuvottelukunta)

Lisäksi on oltu mukana valtakunnallisessa ruokakasvatuksen verkostossa. Paikallisesti on toiminut kunnan oma ruokakasvatustyöryhmä, jossa on varhaiskasvatuksen, koulujen ja ruokapalveluiden

edustus. Ruokakasvatuksessa on menty isoin askelin eteenpäin. Muutoksia on tehty, joista seuraavassa esimerkkejä: ravitsemussuositukset näkyvät arjessa, aamupalakokeilu lukiolla ja yläkoulussa, välipalakokeilu alakouluilla (aluksi kokeiluna, nyt kuuluu päivään), pääruuissa ei kappalerajoituksia, hävikin kirjaaminen tuotannonohjausjärjestelmään, sähköiset ruokalistat, jatkuvan palautteenanto mahdollista, makuraadit, komponentit salaateissa, kasvisruokaa lisätty, lähiruokaa, jne. Viimeisin tavoite on rauhallinen kouluruokailu. Ruokapalvelut kuuntelevat nykyään lasten ja henkilöstön ajatuksia ja ideoita, joilla kehitetään ruokailua niin varhaiskasvatuksessa kuin kouluissakin. Henkilöstön kanssa on yhdessä suunniteltu esim. itsenäisyyspäivän ruokailu. On myös havaittu, että maanantaina viikonlopun jälkeen on syytä olla tarjolla ns. tuhdimpi ruoka lapsille. Ruokapalveluita tulee kehittää edelleen ja mahdollistaa kehitystyötä, jossa on tällä hetkellä hyvä suunta. Hävikkiruokaa on tarjottu nuokulla ja myyty ruokaa kotiin v. 2022 alkaen. Viimeisimpänä hävikkiruokaa on jaettu eteenpäin tekemällä yhteistyötä SPR kanssa 4.3.2024 alkaen.

Päihde- ja somevalistusta on tehty kouluissa. Iitti on ollut mukana alueellisessa päihde- ja mielenterveystyöryhmässä. Lisäksi kunnassa toimii paikallinen päihde- ja mielenterveystyöryhmä, jossa on mukana edustusta hyvinvointipalveluista, varhaiskasvatuksesta, kouluista, HVA:lta, poliisi ja seurakunnalta. On tehty mm. ilmiöihin pohjautuvaa yhteistyötä eri tahojen kanssa. Viimeisimpänä on koulupoliisitoiminta, jossa poliisi jalkautuu nuorten pariin koulupäivän aikana. Poliisi on käynyt myös tapaamassa ja kouluttamassa koulujen henkilökuntaa mm. kouluissa ilmoitusten tekemisestä. Iitissä järjestettiin eri toimijoiden ja HVA:n kanssa yhteistyössä vanhemmuutta koskeva iltapäivä. Lisäksi on ollut eri tapahtumia ja teemoja ajankohtaisiin ilmiöihin liittyen. Joka vuosi järjestetään kahdeksaluokkalaisille hyvinvointipäivä, jossa on eri teemoja ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä, seksuaalikasvatuksesta, jne. Kuudesluokkalaisille järjestetään vuosittain ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä päivä. Yhdistykset järjestävät joka toinen vuosi harrastemessut, joka tukee ja tuo esille eri harrastusmahdollisuuksia. Yhteistyötä tehdään paljon eri tahojen kanssa.

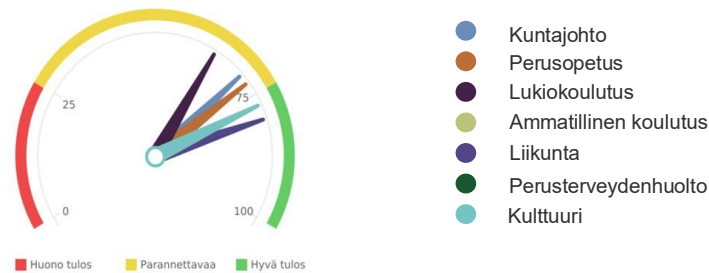
Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa on toteutettu varhaiskasvatuksessa ja myös omaa toimintaa kehitetty hankkeen avulla. Näitä jo käytiin kohdassa yksi läpi kuin myös neuvolan kanssa toteutettavaa yhteistyötä.

Lopuksi vielä yhteenveto TEAviisari-tilanne vuoden 2025 tiedonkeruun jälkeen. Teaviisari on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemä tutkimus kahden vuoden välien kunnan eri osa-alueiden terveydenedistämisen aktiivisuudesta. TEA-termillä tarkoitetaan siis yhteisön terveydenedistämiseksi aktiivisuutta. TEAviisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan, niin että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa. Terveydenedistämisen aktiivisuuden englanninkielinen alkuperäistermi on "health promotion capacity building". TEAviisaria varten kerätyt tiedot pisteytetään toiminnan laadun mukaan.

Kuntien terveydenedistämiseksi aktiivisuuden tulokset ilmoitetaan pistemäärän 0-100 välillä. Jokainen ulottuvuus jakautuu osakokonaisuuksiin. Näille kokonaisuuksille lasketaan osasummapistemäärät, jotka lopulta skaalataan asteikolle 0-100. Tiedonkeruu toteutetaan kahden vuoden välien

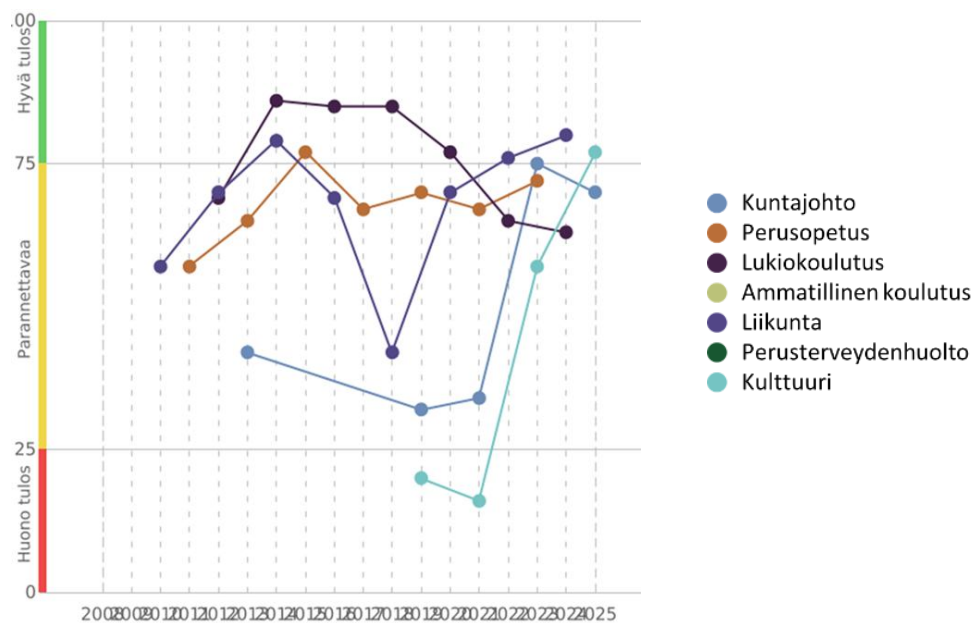
seuraavasti (suluissa viimeisin tiedonkeruu tai tulossa oleva tiedonkeruu): hyvinvointialueet (syksy 2024), lukio- ja ammatillinen koulutus (kevät 2025), liikunta (syksy 2024), peruskoulut (kevät 2024), kuntajohto (syksy 2025) ja kulttuuri (syksy 2025). Alla oleva yhteenveto tukee ajatusta siitä, että valtuustokaudella on onnistuttu hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa ja toiminnoissa.

Kaikki sektorit: litti 2025

	litti	Koko maa
Kaikki sektorit	72	72
Kuntajohto	70	85
Perusopetus	72	64
Lukiokoulutus	63	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	80	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	77	77

Yhteenveto 2008-2025

Yhteenvetona voi todeta, että litiin hyvinvointisuunnitelman malli, jossa oli selkeät kehittämisen kohteet ja tavoitteet, onnistuivat valtuustokaudella hyvin. Meille kaikille on tärkeää edistää kuntalaisten hyvinvointia teoin – ei korulausein. Tulevaisuudessakin tulee asettaa 3-5 tavoitetta, jotka edistävät valtuustokaudella kuntalaisten hyvinvointia. Näitä tavoitteita kohti edetään sitten operatiivisilla tavoitteilla ja teoilla. Hyvinvointityö on meidän kaikkien yhteistyötä edelleen!